

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

האומנם טרור של בודדים? גלי הפיגועים 2008-2015

שאול ברטל והלל פריש

עיונים בביטחון המזרח התיכון מס' 132

אוניברסיטת בר-אילן
עיונים בביטחון המזרח התיכון מס' 132

האומנם טרור של בודדים? גלי הפיגועים 2008-2015

שאול ברטל והלל פריש

האומנם טרור של בודדים? גלי הפיגועים 2008-2015

Are Lone Wolves Really Acting Alone?
The Wave of Terror 2008-2015

Shaul Bartal And Hillel Frisch

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים (בס"א)
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 5290002
טל' 03-5318959
פקס 03-5359195

office@besacenter.org
ISSN 0793-1042

מאי 2017

© כל הזכויות שמורות
תמונת שער: wikimedia

מרכז בגין-סאדאת (בס"א) למחקרים אסטרטגיים

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים (מרכז בס"א) עורך מחקרים מכווני מדיניות בנושאים אסטרטגיים - במיוחד בנושאים הקשורים לביטחון הלאומי של ישראל ולמדיניות החוץ שלה - ובסוגיות אזוריות במזרח התיכון.

פרסומיו של מרכז בס"א מכוונים אל מקבלי ההחלטות הישראלים הבכירים במערכת הפוליטית, במסד הביטחוני ובשירות החוץ של ישראל, וכן אל הסגל הדיפלומטי, התקשורת, הקהילה האקדמית, מנהיגי הקהילות היהודיות ברחבי העולם והקהל המשכיל באופן כללי.

המרכז מקיים כנסים בין-לאומיים, הרצאות ותדרכים המיועדים לקהל בין-לאומי ומקומי. באירועים אלה משתתפים מומחים מובילים בתחומם מן האקדמיה ואנשי מעשה מהארץ ומחו"ל. מרכז בס"א פיתח שיתופי פעולה פוריים עם מכוונים מובילים בתחום המחקר האסטרטגי בכל רחבי העולם.

ועדה מייעצת בין-לאומית

מייסד המרכז ויושב ראש הוועדה המייעצת: ד"ר תומס א' הכט
משנה ליו"ר הוועדה המייעצת: מר שאול קושיצקי

חברים: פרופ' משה ארנס, גב' מריון הכט, מר רוברט הכט, מר שלמה הלל, פרופ' ריבה הפט-הכט, גב' דרורית ורטהיים, השגריר יצחק לבנון, סנטור יוסף א' ליברמן, מר רוברט ק' ליפטון, מר בריאן מולרוני, השגריר נורמן ספקטור, מר יואל קושיצקי, מר גרג רוסהנדלר, מר סימור ד' רייך, השגריר זלמן שובל.

ועדה אקדמית מייעצת בין-לאומית

פרופ' דזמונד בול האוניברסיטה האוסטרלית הלאומית, פרופ' איאן בקט אוניברסיטת קנט, פרופ' פטריק ג'יימס אוניברסיטת דרום קליפורניה, פרופ' סטיבן ר' דיוויד אוניברסיטת ג'ונס הופקינס, ד"ר אליוט א' כהן SAIS, פרופ' רוברט ג' ליבר אוניברסיטת ג'ורג'טאון, פרופ' לורנס פרידמן קינגס קולג', פרופ' ארווין קוטלר אוניברסיטת מקגיל.

צוות המרכז

מנהל המרכז: פרופ' אפרים קארש

חוקרים: ד"ר אפרת אביב, ד"ר יעלי בלוך-אלקון, פרופ' איתן גלבוש, ד"ר עדו הכט, אלוף (מיל') גרשון הכהן, אל"מ (מיל') אבי הר-אבן, ד"ר צילה הרשקו, תא"ל (מיל') מוני חורב, פרופ' יהושע טייטלבוים, ד"ר אודי לבל, ד"ר אלון לבקוביץ, אל"מ (מיל') ד"ר ערן לרמן, השגריר אריה מקל, ד"ר מקס סינגר, פרופ' שמואל סנדלר, אלוף (מיל') ד"ר עמנואל סקל, אלוף (מיל') יעקב עמידור, פרופ' אפרים ענבר, פרופ' יונתן פאקס, ד"ר גיל פיילר, פרופ' הלל פריש, ד"ר מרדכי קידר, מר עוזי רובין, ד"ר יונתן ריינהולד, ד"ר דני שוהם, ד"ר איתן שמיר, פרופ' שלמה שפירא.

מנהל קשרי חוץ: דוד מ' וינברג

מרכזת: חוה וקסמן-כהן

עריכה בעברית: אלונה ברינר רזנמן

עריכה באנגלית: יהודית לוי

תוכן עניינים

7	.....תקציר
9	..... מבוא
12	..... מי הוא הטרוריסט הבודד?
13	..... גלים קודמים של טרור בודדים
16	..... גל הטרור 2009-2008
18	..... גל הטרור מקיץ 2014 עד קיץ 2015
19	..... גל פיגועי אוקטובר 2015 ואילך
21	..... טרור בודדים או טרור ארגוני? ניתוח הממצאים
28	..... צעדי מנע התקפיים וסבילים והחשיבות של התאום הביטחוני
30	..... הפקת הלקחים מגל הטרור הנוכחי והמדיניות הרצויה
33	..... נספחים
48	..... הערות

תקציר

גל הטרור של שלהי 2015 הוליד מחלוקת לגבי מהותו. במידה רבה, זוהי מחלוקת בין בכירי מערכת הביטחון הישראלי לבין חוקרים באקדמיה. בכירי המערכת מדגישים שהמפגעים פעלו באופן ספונטני ללא קשר ארגוני מובהק לארגונים כגון חמאס והג'האד האסלאמי, ולכן קשה היה לסכל את פעילותם מבעוד מועד כפי שמצליחים לעשות לעתים קרובות כשמדובר בחוליות מאורגנות. חוקרים אקדמאים לעומת זאת, סוברים שהמפגעים אינם מפגעים בודדים אלא מזהים לרוב עם ארגונים, או באים ממשפחות המזוהות עם ארגונים כמו חמאס ומתפללים במסגדים קיצוניים במיוחד. המחקר מנסה לבחון עד כמה היה גל הטרור בסוף 2015 אכן גל טרור של בודדים, זאת תוך כדי סקירה קצרה גם של גלים פחות אינטנסיביים בעבר ובהשוואה לאינתיפאדה השנייה. המחקר מגיע למסקנה שברוב המקרים שהגיעו לפגיעה פיזית, ההכוונה הייתה ארגונית אבל הביצוע היה יזמי ולא מאורגן מלמעלה.

המחקר מנסה גם לברר מה אפשר לעשות על מנת להתמודד עם מאפייני הטרור הנוכחיים. ניתוח תוצאות גל הטרור הנוכחי בהשוואה לאינתיפאדה השנייה, מראה בעליל שההבדל המשמעותי בין שני גלי האירועים הללו אינו במוטיבציה לפגוע אלא באפקטיביות של הטרור - מספר כמעט זהה של מפגעים באינתיפאדה השנייה עד אפריל 2004, גרמו למותם של מעל לתשע מאות ישראלים וזרים, לעומת שלושים וחמישה נרצחים בלבד בגל הנוכחי (עד סוף אפריל 2016). על ישראל להמשיך להתמקד בדיכוי היכולות, או ליתר דיוק, למנוע יכולות גבוהות יותר של מחבלים בודדים על-ידי המשך המעצרים המניעתיים. הדבר מצריך המשך שליטה וחדירה לשטחי הרשות כדי למנוע טרור מדמם הרבה יותר מאשר בגל הטרור הנוכחי.

האומנם טרור של בודדים? גלי הפיגועים 2015-2008

שאול ברטל והלל פריש

מבוא

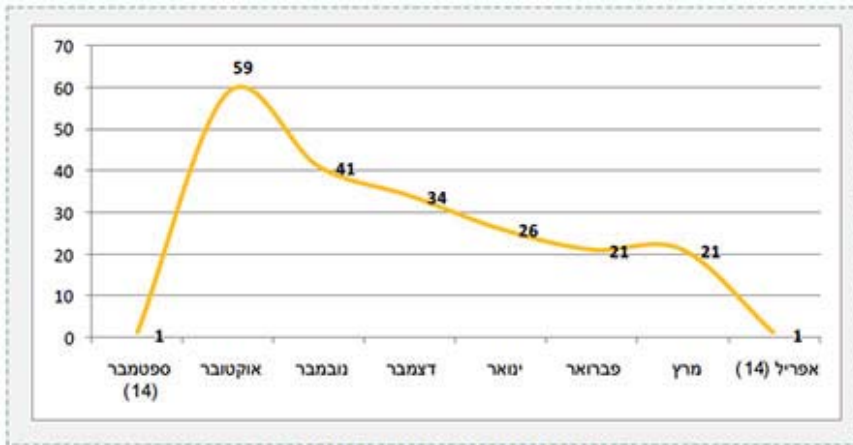
אין ספק שבשלושת החודשים האחרונים של 2015, ואף כמה חודשים לאחר מכן - היינו עדים לגל אינטנסיבי במיוחד של טרור שהתאפיין בסכינאות ובניסיונות דריסה, בנוסף לתפריט הידוע יותר של זריקת אבנים, בקבוקי תבערה, הפגנות אלימות ומעשי ירי. קיומו של הגל יכול להימדד על-פי מספר האירועים האלימים ומספר המפגעים והנפגעים כאחד. כך, על-פי נתוני חמאס, 2,727 מ-5,383 "פעולות ההתנגדות" ב-2015 - למעלה ממחצית הפעולות, התרחשו בשלושת החודשים האחרונים של השנה, זאת בזמן שהאירועים האלימים גברו בשנה כולה על פני קודמתה באופן משמעותי (3,699 אירועים ב-2014).¹ קיומו של גל הטרור מוחשי עוד יותר כשמנתחים את הפעולות הקטלניות, בין אם מדובר בנפגעים או בפוגעים. 24 מתוך 28 הנפגעים שנהרגו במהלך השנה, רובם יהודים ישראלים, נהרגו בשלושת החודשים האחרונים של השנה.² הדבר נכון גם לגבי מבצעי הפיגועים, אם כי היחס פחות קיצוני: 124 מתוך מבצעי הפיגועים מירושלים, יהודה ושומרון וישראל נהרגו בשלושת החודשים האחרונים של השנה לעומת 29 במהלך תשעת החודשים שקדמו להם (לא כולל עזה).³ עם זאת, מדובר בגל, לא במרי המוני כפי שהייתה באינתיפאדה הראשונה והשנייה. די לציין שבתקופה דומה באינתיפאדה השנייה, נהרגו קרוב למאה ישראלים לעומת 35 (עד סוף אפריל 2016) בגל הנוכחי, ושמספר פעולות הירי בלבד בשלושת החודשים הראשונים לאינתיפאדה השנייה (2,230) כמעט והשתווה לסך כל הפעולות האלימות בגל של סוף 2015.⁴ ואולי

ד"ר (סא"ל מיל"), שאול ברטל, שימש בשורת תפקידי ביטחון ביהודה ושומרון. מרצה לעניינים פלסטיניים ואסלאם פונדמנטליסטי באוניברסיטת בר-אילן. פרופ' הלל פריש הוא מרצה למדעי המדינה ולימודי המזרח התיכון באוניברסיטת בר-אילן ועמית מחקר בכיר במרכז בס"א.

חשוב מכל, בגל הנוכחי נראית ירידה בהיקף הפעילות כבר בחודש השני (בנובמבר) לעומת האינתיפאדה השנייה שהלכה וגברה במשך שנה וחצי עד ראשית מבצע חומת מגן בסוף מרץ 2002 (ראה טבלה 1).

טבלה 1: פיגועים שבהם היו פצועים או הרוגים, ספטמבר 2015 - אפריל 2016

התפלגות 204 הפיגועים המשמעותיים בחתך חודשי

מקור: שבעה חודשים למתקפת הטרור העממי - תמונת מצב (נכון ל-13 באפריל 2016), מרכז המידע למודיעין וטרור ע"ש מאיר עמית, 17 אפריל 2016 <http://www.terrorism-info.org.il/he/article/20992>

גם אם אין ספק בדבר קיומו של גל הטרור, הרי שיש מחלוקת רבה לגבי מהותו. המחלוקת היא במידה רבה בין בכירי מערכת הביטחון הישראלי לבין חוקרים באקדמיה. בכירי המערכת מדגישים שהמפגעים פועלים באופן ספונטני ללא קשר מובהק לארגונים כגון חמאס והג'יהאד האסלאמי, ולכן קשה לסכל את פעילותם מבעוד מועד כפי שמצליחים לעשות לעתים קרובות כאשר מדובר בחוליות מאורגנות. כך אמר בוגי יעלון, שר הביטחון דאז, בנובמבר 2015 "אין סימנים לדעיכת גל הטרור, שהוא טרור של בודדים"⁵. השר לביטחון פנים גלעד ארדן הגיב לניסיונות לאפשר גירוש משפחות של מבצעי פיגועים מיהודה ושומרון לרצועת עזה, באומרו: "ככל שאנחנו מעוניינים לייצר הרתעה ותמריצים שליליים לאותם מפגעים בודדים שלא מפחדים למות, לא נוכל לנקוט בצעד הזה." דעה זהה לגבי מהות הגל הביע רא"ל גדי אייזנקוט: "אנו חווים גל הסלמה שפריצתו מזהה עם רצח הזוג הנקין, ובו מאות צעירים, רובם באופן ספונטני לוקחים סכין, אוטו או

רובה ומבצעים פיגועים".⁶ תא"ל (מיל") ניצן נוריאל, עמית בכיר במכון למדיניות נגד טרור (ICT) במרכז הבינתחומי הרצליה, ולשעבר ראש המטה ללוחמה בטרור במשרד ראש הממשלה אמר גם הוא דברים דומים: "לא צריך להיכנס לפאניקה מטרור בודדים - הכלים שעומדים בפני טרור המפגעים הבודדים הם אינסופיים. הרע עוד לפנינו לכן צריך להיות חזקים..."⁷

לעומתם, חוקרים אקדמיים, כגון פרופ' גבי וימן, פרופ' יצחק ויסמן ושאל ברטל, שהוא אחד מכותבי מחקר זה, סוברים שהמפגעים אינם מפגעים בודדים אלא מפגעים אשר לרוב מזוהים עם ארגונים, או באים ממשפחות המזוהות עם ארגונים כמו חמאס, ומתפללים במסגדים קיצוניים במיוחד.⁸ חשוב לציין שתנועת חמאס נוטלת עמדה דומה לזו של החוקרים האקדמיים. לפי ניתוח נתונים מפורט באתר המזוהה עם חמאס, רוב רובם של מבצעי הפיגועים ב-2008 ובגל הטרור האחרון ב-2015 היו שייכים לארגוני הטרור הידועים חמאס, פת"ח, הג'יהאד האסלאמי והחזית העממית.⁹ לדעת חמאס, 78 מתוך 103 ההרוגים במהלך 2015 שנהרגו בעת ביצוע פעילות אלימה, היו שייכים לארגון כלשהוא, כלומר 87% היו קשורים בצורה זו או אחרת לארגון פוליטי ו-13% מהם בלבד לא היו מזוהים עם ארגון פוליטי כלשהו.

המחקר מנסה לבחון עד כמה היה גל הטרור בסוף 2015 אכן טרור של בודדים. תוך כדי סקירה קצרה של גלים פחות אינטנסיביים בעבר, המחקר מגיע למסקנה שברוב המקרים שהגיעו לפגיעה פיזית ביריב, ההכוונה הייתה ארגונית, אבל הביצוע היה יוזמה פרטית ולא ביצוע מאורגן מלמעלה.

אפשר לזהות שלוש קבוצות של משתתפים באלימות: (1) טרוריסטים מקצועיים הפועלים מתוך ציווי, מרות והכשרה של הארגון והם המסוכנים ביותר; (2) מפגעים שפעלו על דעת עצמם אבל בהשראת הארגונים ושיש להם קשרים לארגון באופן ישיר או דרך משפחותיהם - והם היו הרוב המוחץ בגל האחרון; (3) מפגעים על דעת עצמם ללא כל שיוך ארגוני. המחקר מנסה לברר מה ניתן לעשות כדי להתמודד עם מאפייני הטרור הנוכחיים. המחקר מתבסס בעיקר על פעולות הטרור שהתרחשו בירושלים בשל עושר המקורות שעמדו לרשות החוקרים לעומת הפיגועים במקומות אחרים.

המחקר פותח בסקירת הספרות לגבי תופעת המפגע הבודד. לאחר מכן סקירה של גלים קודמים של פעולות איבה אשר תוארו כפעולות של בודדים והתרחשו בעיקר במרחב הירושלמי. הבדיקה לגבי תקפות שתי התפיסות המנוגדות מופיעה בפרק השלישי אודות גל הטרור האחרון שהתרחש בשלהי 2015. הפרק האחרון מתמקד בשאלה מה אפשר לעשות כדי להפחית גלים של פגיעות כאלה בעתיד.

מי הוא הטרוריסט הבודד?

בספרות הענפה בנושא טרור של בודדים קיים פרדוקס בין השם לבין מאפייני התופעה. מחד גיסא טרור בודדים או "זאבים בודדים" בא להדגיש שפועלם אינו פרי של החלטה ארגונית היררכית ואינו כרוך בתכנון ארגוני או בהקצאת משאבים מצד הארגון. באותה עת, חוקרים רבים, כולל עורכי גיליון מיוחד על טרוריסטים בודדים בכתב העת *Terrorism and Political Violence*, מדגישים שלרוב זאבים בודדים אינם באמת בודדים אלא חלק מקהילייה של אנשים החושבים כמוהם.¹⁰ לרוב הם מקושרים לקהילייה באמצעות המרשתת (אינטרנט) ואף יותר מכך. מחקרם של פול גיל, ג'ון הורגן ופייג' דקרט מצא שבשני שלישי מהמקרים, ידעו בני המשפחה או חברים על רצונו של המפגע להשתתף במעשה אלים. מעניין לציין, בניגוד לדימוי של הגל האחרון של טרור בארצנו, שהם מצאו שגילם של טרוריסטים בודדים בצפון אירלנד, קולומביה ובאלקאעדה גבוה יותר מגיליהם של טרוריסטים מאורגנים.¹¹

קשה מאוד להדביק את התו של זאב בודד על פועלם של טרוריסטים פלסטינים גם מבחינה חברתית ואנתרופולוגית. קפלן וכוסטא טוענים שזאבים בודדים עושים זאת כדי להתגבר על האטומויזציה בעולם המודרני ולהשתייך לשבט ולו וירטואלי, אם כי הם מודים שחלק מהם פועלים במסגרות פרימורדיאליות קיימות.¹² ספאיג' והם, מצאו לאחר בדיקת 82 מקרים של זאבים בודדים ב-15 מדינות מערביות, שרובם סבלו מבדידות חברתית, אף-על-פי שניסיונותיהם למצוא פרופיל מדויק יותר עלו בתוהו.¹³ גיל, הורגן ודקרט הגיעו לאותה מסקנה על סמך עשרה מקרים. גרינולד, צ'רמק ופרויליך מצאו שטרוריסטים בודדים לעומת טרוריסטים ימניים מאורגנים היו צעירים יותר, נטו להיות בעל רקע צבאי, סבלו מהפרעות נפשיות ואירועים של פרידה זוגית, גירושים ומוות של בן או בת זוג.¹⁴ ממצאיהם של חוקרים אלה מתיישבים עם מסקנותיו של מקס אברמז במאמרו הידוע הטוען שלאור

כישלונם של טרוריסטים להשיג את מטרותיהם הפוליטיות המוצהרות, הרי שרובם עוסקים בטרור ממניעים פסיכולוגיים ולא ממניעים רציונליים. לו היו רציונליים, טוען אברמז, הם היו מפסיקים לפעול גם במסגרות מאורגנות.¹⁵

גם על-פי פרמטרים אחרים, כמו עבר פלילי, ספק אם מה שקרוי טרור הבודדים בזירה הפלסטינית דומה למה שקורה בזירות אחרות, פחות רוויות פוליטית. כך למשל הורגן וחבריו גילו של-41.3% מהמפגעים היה עבר פלילי.¹⁶ ממצא דומה גילו גרונוולד ואחרים.¹⁷ התופעה של עבר פלילי נדירה למדי בקרב מבצעי טרור פלסטיניים, בין אם הם פעלו במסגרת הארגון ובין אם הם פעלו ביוזמתם האישית.¹⁸

אין ספק שהזירה הפלסטינית מאופיינת בטרור מאורגן בהתחשב בקיומם של אירגוני טרור ברמה ביצועית של חמאס ושל הג'יהאד האסלאמי, והקריאה ליוזמה פרטית מטעם הארגון נובעת מעמדת חולשה ולא מעוצמה.¹⁹ החולשה נובעת בדרך כלל מהצלחת כוחות הביטחון, יחד עם הרשות הפלסטינית, לדכא את הטרור המאורגן. מה שמעיד יותר מכל שעידוד טרור בודדים מצד ארגונים נובע מחולשה היא העובדה שהם אינם מפסיקים לנסות להפעיל חוליות מהזן הישן המתמחות בירי או בהתאבדות אך ללא הצלחה רבה. השב"כ דיווח לממשלה שסיכל מעל ל-290 פיגועים משמעותיים מתחילת 2015 (רובם בששת החודשים האחרונים) עד אמצע אפריל 2016, מהם 25 פיגועי חטיפה ו-15 פיגועי התאבדות. פיגוע התאבדות אחד אכן אירע ב-18 באפריל, יומיים לאחר דיווח השב"כ לממשלה.²⁰

גלים קודמים של טרור בודדים

החל מהאינתיפאדה הראשונה (1987-1993), אירעו מספר גלי טרור משמעותיים שהתאפיינו בסדרת פיגועי טרור שתכליתם ערעור הביטחון האישי בכל הארץ ובייחוד בירושלים. רובם המוחלט של מבצעי פיגועי הטרור באו מקרב הזרמים האסלאמיים הפלסטיניים - חמאס והג'יהאד האסלאמי, ומיעוטם מהצד החילוני, - הפת"ח, החזית העממית והחזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין. גלים אלו זכו לכינוי אינתיפאדה. האירועים הבולטים שזכו לכינוי זה הם: אינתיפאדת אלנפק (המנהרה) ב-1996 ואינתיפאדת אלאקצא בשנים 2000-2004. בכל שרשרת האירועים הללו היו מעורבים מפגעים שרובם מהגדה המערבית, ומיעוטם מקרב ערביי מזרח ירושלים המוגדרים כתושבי ישראל.

לעומת זאת, התרחשו גם גלים קצרים יותר של פיגועים שמבצעייהם זוהו כמפגעים בודדים כגון מלחמת הסכינים, 1990-1991 (חרב אלסכאכין), אירועי מרץ-ספטמבר 2008, גל טרור המתייחס לאירועי יולי-דצמבר 2014 (אינתיפאדת השהיד מחמד אבו חצ'יר) והגל הנוכחי שהוא בוודאי הבולט והמועצם ביותר הנקרא אינתיפאדת אלקדס (ירושלים), שהחל באוקטובר 2015 ובלטו בו מפגעים תושבי מזרח ירושלים.²¹ גלי טרור אלו מעידים כי ארגון חמאס, ובהמשך גם שאר הארגונים הפלסטינים, אימצו את שיטת המפגע הבודד כשיטת לחימה ארגונית נוספת למגוון שיטות האלימות אותן אימצו בסכסוך עם ישראל.

מלחמת הסכינים היא הדוגמה הבולטת לכך - בחגי תשרי 1990 ניסו לפי דוברי חמאס, "קיצונים ציוניים" בראשותו של גרשון סלומון ובחסות המשטרה, להניח אבן פינה לייסוד בית המקדש השלישי.²² ב-8 באוקטובר 1990, נהרגו בהר הבית עשרים מתפרעים פלסטינים, ו-140 מתפרעים ו-21 שוטרים נפצעו. השוטרים פעלו לאחר שהמתפרעים השליכו אבנים לעבר רחבת הכותל ותקפו את כוחות הביטחון ומתפללים יהודים.²³ חמאס ציין בפרסומיו לפחות שלושים מתפללים הרוגים ו-150 פצועים.²⁴ אירוע חמור זה היווה את הרקע שבגיניו יצא חמאס בקריאה במזרח ירושלים להרבות בפיגועי דקירה. אחד מפעילי הארגון, עאמר אבו סרחאן, הרג בדקירות סכין את החיילת איריס אזולאי, את אלי אלטרץ ואת שוטר הימ"ר צ'ארלי שלוש שירה עליו מספר כדורים אך לא הצליח לעוצרו. בחקירתו במשטרה ובמשפטו סיפר עאמר "החלטתי סופית לנקום בגלל מה שקרה בהר הבית. כבר שבוע אני חושב על זה והבוקר ידעתי שאני בא לשפוך להם את הדם".²⁵ אבו סרחאן תושב הכפר אלעבדיה בדרום העיר, עבד בירושלים. הוא אמנם נדון לשלושה מאסרי עולם אך שוחרר בעסקת שליט ב-2011, ולאחר שחרורו גורש לעזה.²⁶ למרות שהאירוע תואר בזמנו כפעולת בודדים וכתגובה להריגת הפורעים בהר הבית באוקטובר 1990, מאוחר יותר לקח חמאס אחריות והודה כי עאמר אבו סרחאן הוא פעיל בארגון ופעל בשליחותו.²⁷ בחמשת החודשים שלאחר אירועי אלאקצא נרצחו בשיטה זו של סכינאות 13 ישראלים. חמאס אימץ אליו את המפגעים והציג את מעשיהם כביטוי למסירות נפש.²⁸

חמאס הפך את האסטרטגיה של פיגועי בודדים מקרב תומכיו למשנה סדורה. בספר, *מאמצי תנועת ההתנגדות האסלאמית (חמאס) באינתיפאדה הפלסטינית 1987-1994*, שיצא לאור באותה שנה מטעם ארגון חמאס מסכם המחבר, רג'ב חסן אלבאבא, את שמונת עקרונות השימוש ב"נשק קר" (בערבית "סלאח אביד" [לבן]) כדלהלן:

- להעניק למרבית הפעולות אופי של [פעולות] בודדים.
- קלות הבחירה והפגיעה במטרה הרצויה מתוך מטרות רבות הנמצאות לפניו.
- [ביצוע הפעולה] בהצטיינות, תוך שימוש ביסוד ההפתעה, הפתאומיות ואומץ הלב. הביצוע הנועז יבלבל את האויב.
- המבצע ישתמש בנשק ה"תכביר" (כשצועקים אללה אכבר) ויפתח בצעקות: "אללה אכבר" לפני הדקירה, במהלכה ולאחריה.²⁹
- המבצע ימציא שיטות יצירתיות כיצד להגיע אל המטרה.
- הפעולות הן תשובה לקריאות נקמה שהכריז עליהם הארגון כתגובה לביצוע פשעים מצד האויב כמעשי טבח, התנקשויות או ימי זיכרון משמעותיים כדוגמת יום יסוד הארגון [חמאס].³⁰
- [לעתים] באופן מקרי, ישנו גילוי של ספרי קוראן בכליהם של חלק ממבצעי פיגועי הדקירה. במצב זה, הגילוי מהווה הוכחה כי [הפעולה] באה על רקע אידאולוגי [דתי].
- חוסר יכולת של השב"כ ומנגנוני הביטחון הישראלי לעקוב אחר המבצע, לצפות לו או לחזות את הפעולה על מנת לסכלה. מבצע הפעולה העצמאית יבצע לבדו את הפעולה. את הסכין שבה ידקור את האויב ייקח מביתו או יקנה בחנות כלשהי. [המבצע] לא ייועץ באף אדם. זאת בנוסף לקלות הסתרת הסכין בתיקו או תחת לבושו. כך נרשמו פיגועי דקירה רבים באינתיפאדה.³¹

גל הטרור 2008-2009

חמאס שב לאמץ את האסטרטגיה של טרור בודדים מקרב תומכיו ופעיליו לאחר הידוק שיתוף הפעולה הביטחוני נגדו בין הרשות לבין ישראל על רקע השתלטות הארגון על עזה בקיץ 2007. לפי נתוני השב"כ, אם עד 2008 פיגועי הקרבה של תושבי מזרח ירושלים היו נדירים, הרי שמאז 2008 התופעה הלכה והתגברה.³²

ב-2008-2009 אירעו שישה פיגועים, כולם באזור ירושלים, ובהם נהרגו 15 ישראלים (ראה טבלה 2). הבולט ביניהם היה הפיגוע במרכז הרב ב-6 במרץ 2008, בו נהרגו שמונה תלמידי ישיבה. מבצע הפיגוע היה עלא אבו דהים מג'בל מכאבר (שכונה בדרום ירושלים).³³

ניתוח קפדני של פרסומי חמאס באתרים, כתבים ורשתות חברתיות מראה כי לכלל המפגעים הייתה זיקה ארגונית ברורה לחמאס. לא במקרה, כולם היו תושבי צור באהר וג'בל מכאבר, שתי שכונות דרומיות במזרח ירושלים הנחשבות כמעוזי ארגון חמאס בעיר. עדות לכך היא ששלושה מארבעת נציגי חמאס ממחוז ירושלים במועצה המחוקקת של הרשות הפלסטינית באו משתי שכונות אלו.³⁴ כשלא נמצא לכאורה כל קשר מוכח בין עלא אבו דהים, מבצע הפעולה בישיבת מרכז הרב, לבין ארגוני הטרור השונים הוא הוגדר כמפגע בודד. בדצמבר 2010 טען דובר גדודי עז אלדין אלקסאם, אבו עבידה, כי ארגונו שלח את עלא אבו דהים ופעילים נוספים כדי לבצע את הפיגועים בגדה וירושלים כתגובה לצעדי ישראל בעזה.³⁵

טבלה 2: פיגועים שבוצעו על-ידי תושבי מזרח ירושלים 2008-2009
(לא נרשמו פיגועים נוספים בשנים אלו)

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית ³⁶	סיבת הפיגוע
1	עלאא אבו דהים, רווק, בן 26 (יליד 1982).	ג'בל מכאבר	6.3.2008 מרכז הרב. יעד אזרחי 8 הרוגים ו-12 פצועים.	חמאס ³⁷ נקמה על הפעילות הצבאית הישראלית בעזה.
2	חסאם נשוי +2, כבן 30 (יליד 1978)	צור באהר	2.7.08 רח' יפו, מרכז העיר. פגוע דריסה בטרקטור. יעד: אזרחי. 3 הרוגים ו-42 פצועים.	חמאס ³⁸ נקמה על הפעילות הצבאית הישראלית בעזה. מחאה על המשך כיבוש אלאקצא. ³⁹
3	ע'סאן אבו טיר רווק כבן 22 (יליד 1986).	אם טובא (צמוד לג'בל מכאבר)	22.7.08 רח' מאפן, מרכז העיר. פיגוע דריסה בטרקטור. יעד: אזרחי. 23 פצועים.	חמאס נקמה על הפעילות הצבאית הישראלית בעזה.
4	קאסם מוגרבי רווק כבן 18 (יליד 1990).	ג'בל מכאבר	22.9.08 כיכר צה"ל. פיגוע דריסה ברכב משוריין מסוג BMW, לעבר קבוצת חיילים שהמתינה ברמזור. 18 פצועים.	חמאס נקמה על הפעילות הצבאית הישראלית בעזה.
5	איאד עויסאת רווק כבן 20 (יליד 1989).	צור באהר	7.4.2009 כיכר במרכז צור באהר. פיגוע דריסה ברכב פרטי. יעד: חיילי מג"ב ללא נפגעים.	חמאס הכשלת מדיניות הריסת בתי מחבלים לאחר מספר שנים בהם הופסק הנוהל.
6	רביע אלטויל רווק כבן 23 (יליד 1986).	צור באהר	22.9.09 מחסום מבוא ביתר בגדה המערבית. דריסה ברכב פרטי. יעד: חיילים במחסום. חייל פצוע. ⁴⁰	חמאס פעולת הקרבה בגדה המערבית ולא בירושלים. ⁴¹

גל הטרור מקיץ 2014 עד קיץ 2015

ב-12 ביוני 2014, נחטפו גיל-עד מיכאל שְׁעָר, יעקב נפתלי פרנקל ואיל יפּרַח, בצומת גוש עציון ונרצחו על-ידי פעילי חמאס, חוסאם קוואסמה, מרוואן אבו עישה ועמר קוואסמה. הטיפת הנערים בידי חמאס הובילה למבצע צה"ל, "שובו בנים" ביהודה ושומרון, מבצע שהתמקד בחיפושים אחר שלושת הנערים בעיקר באזור חברון. מציאת גופות שלושת הנערים בבור ליד חלחול הובילה למעשה נקמה מצד קיצונים יהודים. ב-2 ביולי 2014 נרצח מחמד חסין אבו חצ'יר, בן ה-16. מותו עורר גל של הפרות סדר נרחבות בכל כפרי מזרח ירושלים ובעיקר בשכונת מגוריו, שעפאט, ובבית חנינא. הזעם ברחוב הפלסטיני סביב צעדי ישראל ביהודה ושומרון ומות הצעיר הפלסטיני, נוצל על-ידי ארגון חמאס על מנת להגביר את ירי הרקטות לעבר ישראל. ב-8 ביולי פתחה ישראל במבצע צוק איתן בעזה, המבצע הארוך ביותר מסוגו (נכון לשנת 2016). המבצע הצבאי בעזה הסתיים ב-26 באוגוסט 2014. ממותו של מחמד אבו חצ'יר ועד סוף שנת 2014 החלו קריאות באתרי חמאס, הג'יהאד האסלאמי והחזיתות לכנות את האירועים האלימים שאירעו בשם "אינתיפאדת אל-קדס" או "אינתיפאדת השהיד אבו חצ'יר". תקופה זו אופיינה בהפגנות והפרות סדר נרחבות בעיקר במזרח ירושלים וחידוש פיגועי הדרסה והדקירה המאפיינים את "הנשק הלבן" של שנות ה-2000. מסוף 2014 פסקו בהדרגה הקריאות וההתבטאויות בדבר אינתיפאדה חדשה באתרי חמאס והג'יהאד האסלאמי אולם הם חודשו שוב באוקטובר 2015 בעוצמה גבוהה יותר.

מיולי 2014 ועד אוגוסט 2015 התרחשו שבעה עשר פיגועי דקירה, דריסה וירי (מתוכם צמד פיגועים שבוצע על-ידי מפגע אחד, מחמד האני מעתוק) (ראה נספח 1 בסוף מחקר זה). את רוב המפגעים ניתן להגדיר כמפגעים ארגוניים שפעלו שלא במסגרת חוליית טרור. בשלושה עשר מקרים המבצעים היו ממזרח ירושלים (76%) ורק שלושה מתוכם היו תושבי יו"ש שהסתננו לירושלים.⁴² כלל המפגעים למעט אחד (מחמד האני מעתוק) היו בעלי זיקה ארגונית וחלקם אף הורשעו בגין חברותם בארגון קודם לפעולתם. ארגון חמאס היה אחראי למרבית המפגעים (62.5%). נראה שהזרם האסלאמי היה אחראי ל-75% מסך כל הפיגועים. כל המפגעים היו גברים. המפגע הצעיר ביותר היה בן 16 והמבוגר ביותר היה בן 56, אולם רק ארבעה מתוכם היו מעל גיל 35 (כ-75% צעירים

בני 16-32). רק חמישה מתוכם היו נשואים, והשאר רווקים (68.75%). פרופיל גילאי המבצעים תואם אומנם בקווים כלליים את פרופיל המפגעים הבודדים כפי שנערכו במחקרים אחרים בארצות הברית ובאירופה. השוני הוא שבמקרה הפלסטיני כמעט ולא היו חולי נפש.⁴³

גל פיגועי אוקטובר 2015 ואילך

ב-1 באוקטובר 2015 החל גל פיגועים נוסף רב היקף מקודמיו. הוא החל ברציחתם של נעמה ואיתם הנקין ליד איתמר לעיני ארבעת ילדיהם דווקא על-ידי חוליה מקצועית של חמאס משכם שאינה אופיינית לסוג המפגעים שאפיינו את מרבית הפיגועים בגל טרור זה (ראה נספח 2). פעולה זו מציינת את תחילתו של גל הטרור המכונה באתרי חמאס אינתיפאדת אלקדס.⁴⁴ הגל התפרץ לאחר המתיחות ששררה בתקופת חגי תשרי קודם לכן, על רקע פרסומים שאלאקצא בסכנה - הנושא המרכזי בכנס העשרים "אל-אקצא בסכנה", בראשות השיח' ראאד צלאח ב-11 בספטמבר באם אלפאחם. בכנס שלהב השיח' ראאד צלאח את הקהל, בין רבים אחרים שמאוחר יותר ביצעו פיגועים נגד ישראלים היו גם חסן ואחמד מנאסרה בני ה-15 וה-13 ממזרח ירושלים.⁴⁵ כבר בסמוך לזמן הכנס באום אל-פאחם, לאחר סעודת החג, נרצח אלכסנדר לבלוביץ, מזריקות אבנים, בעת שנסע לביתו בשכונת ארמון הנציב בירושלים. יש הרואים באירוע זה את תחילתו של גל הטרור האחרון,⁴⁶ על אף שהציבור ואמצעי התקשורת התמקדו במקרי הטרור של בודדים או נדיר יותר - של צמדים, הרי שפגיעות הדקירה והדריסה היו מיעוט מכלל הפיגועים. לפי נתוני אתר חמאס בחודש אוקטובר 2015 היו 42 פיגועי דקירה, חמישה פיגועי דריסה, 45 פיגועי ירי, 48 פיגועי מטען, 288 פיגועי בקבוקי תבערה ו-1,328 עימותי הפרות סדר עם כוחות הביטחון.⁴⁷

חודש אוקטובר 2015 היווה את שיאו של גל הטרור. כבר בחודש נובמבר ירד מספר הפיגועים במידה ניכרת: 16 פיגועי דקירה, שמונה פיגועי דריסה, 26 פיגועי ירי, 24 פיגועי מטען, 119 פיגועי בקבוקי תבערה ו-792 עימותי הפרות סדר.⁴⁸ מגמת ירידה זו נמשכה בחודשים שלאחר מכן.⁴⁹

מרבית המפגעים נהרגו תוך ביצוע פעולת הדקירה. בחודשים אוקטובר-נובמבר 2015, חודשי השיא מבחינת פעילות פיגועי הבודדים, נהרגו 108 פלסטינים, מתוכם 89 מקרב תושבי ירושלים והגדה המערבית.⁵⁰

להבדיל מגל הפיגועים הקודם שבו ירושלים עמדה במוקד, הפעם גלש גל הפיגועים גם לשאר חלקי הארץ. מעורבותם של ערביי יהודה ושומרון בגל הפיגועים הייתה חזקה, בעיקר באזור חברון בה התמיכה בחמאס גדולה במיוחד. מוצאן של משפחות רבות בירושלים הוא מהעיר חברון והם מכונים בעגה הירושלמית ח'לאילה, כלומר חברונים. מוצאם של שישים מתוך 240 מפגעים מאזור ירושלים ו-59 מאזור חברון. השאר באו מאזורים אחרים מהגדה המערבית ובמקרים ספורים אף מתוך שטח מדינת ישראל.⁵¹ ארגוני הטרור בפרסומיהם ובראשם חמאס, הבליטו את הפיזור הגאוגרפי הנרחב שהפיגועים זכו לו.⁵²

חמאס ניסה גם לנתח את סוגי הטרור שהופעלו במונחי יעילות ותועלת. בדוח סיכום שנת 2015 נכתב שבכל "עשרים פעולות ירי נהרג פלסטיני אחד, ובכל 14 פעולות ירי ישנו הרוג ציוני אחד. בכל פעולת דקירה נהרג פלסטיני אחד וכל עשר פעולות דקירה נהרג מתנחל אחד. בכל 2.5 פעולות דריסה נהרג פלסטיני אחד, ובכל עשר פעולות דריסה נהרג מתנחל אחד."⁵³ ברור שמבחינת הארגונים הפלסטינים שפעולות ירי היו היעילות והקטלניות ביותר. חמאס גם עודד ביצוע פעולות התנגדות בזוגות ובשלשות על מנת להגביר את סיכויי ההצלחה בהריגת אויב (כל יהודי או איש ביטחון באשר הוא).⁵⁴ דוגמה לפעולה כזו התרחשה ב-13 באוקטובר 2015 - שני צעירים תושבי ג'בל מכאבר, בילאל אבו ע'אנם ובהאא עליאן, השתלטו על קו 78 בארמון הנציב. בנשק שהשיגו קודם לכן ובסכינים, הצליחו להרוג שלושה מהנוסעים ולפצוע 14 אנשים. לדעת חמאס האירוע נחשב לאחד מהמוצלחים שבפיגועי הזוגות. זהו גם מספר הנפגעים הגבוה ביותר בפיגוע אחד בגל הטרור האחרון. פיגועים בצמדים ובשלשות היו נדירים ונדירים עוד יותר כשהמחבלים השתמשו בנשק קר וחם.

טרור בודדים או טרור ארגוני? ניתוח הממצאים

כשמנתחים את גלי הטרור מאז 2008, ניתן לחלק את המפגעים לשלוש קטגוריות מרכזיות:

1 מחבלים בודדים הפועלים ללא זיקה ארגונית ישירה ואינם מוכוונים על-ידי ארגון כלשהו. לדוגמה, אחמד מנאסרה בן ה-14 ובן דודו חסן בן ה-15, שב-13 באוקטובר 2015 יצאו לבצע פיגוע דקירה ופצעו שני יהודים עוברי אורח בשכונת פסגת זאב בירושלים.⁵⁵

2 מחבלים בעלי שיוך ארגוני הפועלים מיוזמתם ללא עזרת מסגרת ארגונית. לדוגמה, מהנדס ח'ליל עוקבי, בן הפזורה הבדווית אשר ב-18 באוקטובר 2015 נכנס חמוש באקדח ובסכין לתחנה המרכזית בבאר שבע, וביצע פיגוע ירי בו נהרג סמל עמרי לוי וכן אזרח זר שנחשד בטעות כמחבל. בחקירה התברר כי אמו של היורה היא תושבת עזה במקור, והיורה היה בקשר טלפוני עם פעילי חמאס בעזה מספר ימים קודם לפיגוע. בפלאפון שברשותו נמצאו תמונות רבות ותכתובות המקשרות אותו לזרוע הצבאית של חמאס.⁵⁶

3 פעילות של חוליה מאורגנת היזומה על-ידי הארגון והמפגעים מסתייעים במשאביו. דוגמה לפעולה מעין זו היא הפיגוע ב-1 באוקטובר 2015 בו נרצחו בני הזוג הנקין, על-ידי חולית חמאס משכם, ופיגוע ההתאבדות בקו 12 בירושלים ב-17 באפריל 2016. אירוע רציחתם של הזוג הנקין אמנם נתפס כהתחלת גל הטרור הנוכחי, אך הפעולה עצמה לא שיקפה את המקובל בגל - מפגעים הקשורים אידיאולוגית ומשפחתית לארגון אך פועלים ביוזמה אישית וללא הסתייעות במשאבי הארגון.

בהמשך הפרק, ננסה לאמוד את השתתפותם היחסית של שלוש קבוצות אלה ומידת האפקטיביות שלהם.

א. מחבלים בודדים הפועלים ללא זיקה ארגונית ישירה

המפגע הבודד הנו אדם המבצע מעשה אלים ללא קשר לארגון טרור וללא סיוע ממנו.⁵⁷ במחקר שנערך במרכז הבינתחומי בהרצליה, בשנים 2014-2015 רואיינו מספר מפגעים בודדים בבתי הכלא השונים. רובם טענו כי ביצעו את הפיגועים

דווקא כדי להיות שייכים לארגוני הטרור, מכאן כותרת המחקר "הזאב שרצה להיות שייך". המרואיינים אף הביעו סיפוק מהצלחתם להשתלב חברתית בארגון לאחר הפיגוע ולזכות בהכרה מצד ארגון הטרור בו הם חברים.⁵⁸ למרות זאת, נראה שמפגעים אלה אינם עושים את פעולותיהם בשל טובות הנאה אישיות או תחושות בדידות, אלא בשל פרץ זעם על עוולות כביכול שביצעו גורמים ישראלים נגד מקומות קדושים או קרובים - טענות שמלוכות על-ידי ארגונים כמו חמאס במטרה לעודד פעילים לביצוע פיגוע טרור עצמאי. המפגעים אינם באים משולי החברה אלא מוכרים כפעילים בארגון חמאס וחלקם אף בעלי משפחות.⁵⁹

ב. מחבלים המשויכים לארגונים הפועלים לבד

רוב המפגעים בגלי הטרור מאז 2008, כולל בגל האחרון, פעלו תוך זיקה לארגונים, במיוחד לחמאס. עם זאת, היוזמה, התכנון והביצוע לא היו קשורים למערכת הארגונית לה השתייכו המפגעים או לכל ארגון אחר. כך למשל, 11 מתוך 16 המפגעים בגל הטרור מ-2014 עד קיץ 2015, היו בעלי זיקה לחמאס אבל פעלו מיוזמתם (ראה נספח 1). זיקה זו התאפיינה על-ידי חברות בארגון, הזדהות אידיאולוגית עם הארגון או זיקה משפחתית לפעילי הארגון. לקבוצה הראשונה השתייכו, למשל, יאסר יאסין טרווה ואיברהים ח'ליל סאלח שניתן לשייכם כפעילים ארגוניים לאור עמודי הפייסבוק שלהם או עברם המוצהר. איברהים צאלח גם ריצה עונש מאסר בגין פעילות במסגרת חולית חמאס שרצחה בין היתר את חתן פרס ישראל, מנחם שטרן.⁶⁰ איברהים עכארי ועבד אלרחמן שלודי, נעצרו בעברם בגין פעילות ארגונית של חמאס, והם בעלי קשרי משפחה מובהקים לדמויות גבורה שמתפח חמאס. מוסא עכארי, אחד ממבצעי החטיפה של נחשון וקסמן, הינו האח של איברהים ועבד אלרחמן שלודי, אחיינו של מהנדס חמאס מוחי אלדין שריף (מחליפו של יחיא עיאש בייצור חגורות הנפץ שאף כונה בשל כך המהנדס מספר 2). הארגון הצהיר כי הם פעילי הארגון, אך נמנע מלקבל אחריות למעשיהם. החמישי בקבוצה זו הוא מוסא עג'לוני, שהיה פעיל בפורומים של חברי חמאס במדיה החברתית והזדהה כחבר בארגון. הוא בעל עבר עשיר של תקיפת שוטרים והשתתפות בהתפרעויות בהר הבית.⁶¹ שניים מהם, סלאימה ופאדי סלאח, היו תומכי חמאס שבפרופיל הפייסבוק שלהם שיבחו את ארגון חמאס והצטלמו עם דגלי הארגון טרם הפיגוע.

מקיץ 2014 ועד קיץ 2015 התרחשו בירושלים שבעה עשר פיגועים (ראה נספח 1). מעתז חיג'אזי, המפגע היחידי המשוויך לג'יהאד האסלאמי מבין המפגעים בפיגועים אלו אמנם פעל על דעת עצמו, אבל השתייכותו לארגון הייתה חזקה במיוחד. חיג'אזי ירה ביהודה גליק ב-29 באוקטובר 2014 במרכז בגין ופצע אותו קשות. באתר הג'יהאד האסלאמי הדגישו את פעולות ההתנגדות שמעתז ביצע שכללו הצתת מבני ציבור ודקירת אנשי כוחות ביטחון בגינם ישב בכלא אחת עשר וחצי שנים.⁶² פרופיל דומה לפרופיל של חיג'אזי אפשר למצוא אצל המפגעים נור אלדין אבו חושיה (רוצח החייל אלמוג שילוני בתל אביב, ב-9 בנובמבר 2014) ומאהר חמדי אל-השלמון (רוצח דליה למקוס בגוש עציון למחרת רצח החייל בתל אביב)⁶³ שפעלו בתוך הקו הירוק וביו"ש באותה עת. גילוי הדעת שהפיץ ארגון הג'יהאד האסלאמי ציין כי: "היום, לאחר שכבר בוצעה [אתמול] פעולת גבורה בתל אביב על-ידי אחד מלוחמי הקודש הגיבורים, ביצע שוב פרש אחר מפרשי הג'יהאד האסלאמי פעולת נקם בשל [פשעי] ירושלים ואלאקצא. הוא ביצע פעולת [גבורה] נוספת בהתנחלות ציונית בצפון נפת חברון".⁶⁴

היו מקרים בהם המפגע לא היה קשור לארגון כלל, אלא תמך בזרם הסלפי (חזרה לדרך האבות הראשונים) או בסלפייה אלג'יהאדיה המזוהה בגדה המערבית ובירושלים כתמיכה באלקעידה, המדינה האסלאמית או חזב אלתחריר, זרמים שפועלים "לשם מימוש מלחמת ג'יהאד על-פי האידיאולוגיה הסלפית ג'יהאדיסטית, לרבות באמצעות מאבק אלים, נגד מדינת ישראל, אזרחיה, תושביה, או יהודים באשר הם".⁶⁵ נראה כי המקרה של ח'אלד קוטינה, שרצח את שלום שרקי ופצע את חברתו שירה קליין בפיגוע דריסה בתחנת הרכבת הקלה בגבעה הצרפתית בירושלים ב-15 באפריל 2015, שייך לקטגוריה זו. קוטינה ציין כי הוא גר בשכונת לאיברהים עכארי (פעיל חמאס שביצע פיגוע ב-5 בנובמבר 2014), ואף הצדיק את מעשיו כמוסלמי אדוק (סלפי). חרה לו המצב בהר הבית והוא רצה לבצע פיגוע נקמה ביהודים.⁶⁶ מצד שני, במשפטו נטען כי המניע העיקרי למעשה נבע בעיקר בשל עיכובים וחיפושים משפילים כהגדרתו מצד חיילים במחסום שועפט.⁶⁷

חלק ניכר מהמפגעים היו בעלי זיקה משפחתית לארגון חמאס ולעתים קרובות ניתן לראות אחים או בני דודים מאותה משפחה המעורבים בפיגועים דומים מטעם אותו ארגון עמו המשפחה מזוהה. לדוגמה, מחמד נאיף ג'עביס נענה באוגוסט 2014, לקריאה של חמאס במהלך מבצע צוק איתן לבצע פיגועים (ראה נספח 1). ב-11

באוקטובר 2015 ביצעה קרובת משפחתו, אסרא ג'עביס, פיגוע נוסף של מכונית תופת שבו נפצע שוטר שחשד במכוניתה והורה לה לעצור (ראו נספח 2). עמראן אבו דהים, מבצע פיגוע הדריסה במאי 2015 (ראה נספח 1), הינו כאמור קרוב מדרגה ראשונה של פעיל עז אלדין אלקסאם, עלאא אבו דהים, מבצע הפיגוע במרכז הרב במרץ 2008 (ראה טבלה 2). ב-6 במאי 2015 הורשע עזיז מוסא עויסאת, תושב ג'בל מכאבר, בגין ביצוע פיגוע דקירה בגרזן ברחוב הנביאים בשנת 2011 וניסיון פיגוע נוסף באמצעות פיצוץ בלוני גז בגילה. הוא נידון לשלושים שנות מאסר, וכמו קרובו, איאד עויסאת, שביצע פיגוע דריסה באפריל 2009, הוא ביצע את הפיגוע למען אלאקצא (ראה טבלה 2).⁶⁸

התופעה של פעילות אישית יזומה מצד מפגעים בעלי זיקה ארגונית חזרה על עצמה בגל האחרון אם כי במינון פחות בולט מאשר בגלים הקודמים. למשל, מהנד חלבי, מבשר "אינתיפאדת הסכינים", ביצע פיגוע דקירה ב-3 באוקטובר 2015, בו נהרגו שני ישראלים, אחד מהם קצין צה"ל שניסה להיאבק בו, ופצע שניים נוספים. חלבי, מהכפר סורדא בנפת רמאללה, היה חבר פעיל באלראבטה אלאסלאמיה [הקשר האסלמי] באוניברסיטת אלקדס בירושלים, תא הסטודנטים של ארגון הג'יהאד האסלאמי, באוניברסיטה. הג'יהאד האסלאמי בירך על פעולתו וקרא לאחרים ללכת בעקבותיו.⁶⁹ לדבריהם, הוא שעה לקריאה מפורשת של מנהיג ארגונו, ד"ר רמדאן שלח, שקרא לפעילי הארגון לבצע פעולות נקמה בציונים נוכח פשעיהם החמורים, בייחוד רצח בני משפחת דוואבשה. בכרוז שפרסמו בג'יהאד האסלאמי התחייבו להמשיך את פעילותו של מהנד חלבי.⁷⁰ מניעיו הדתיים באו לידי ביטוי בחשבון הפייסבוק שלו: "מה שקורה באלאקצא ומה שקורה במקומות המקודשים לנו... ומה שקורה לנשות אלאקצא זה מה שקורה לאימהותינו ואחיותינו, העם מתנגד להשפלה, העם ימרוד ויתקומם."⁷¹ בתקופה שקדמה לגל האחרון ובמהלכה, הרבו להציג באתרי הארגונים הפלסטינים את פעילות ישראל נגד קבוצת נשים המכונה אלמראבטאת (המתבצרות, המגנות) שפועלת על מנת לערער את הסדר הציבורי בהר הבית באמצעות הפרעות מתמשכות לעליית יהודים להר הבית. קבוצה מאורגנת זו אף הוצאה מחוץ לחוק על-ידי שר הביטחון בשל קשריה הכספיים עם ארגון חמאס.⁷² בילאל אבו ע'נאם, מבצע הפיגוע הזוגי בקו 78 בארמון הנציב, היה אסיר חמאס משוחרר, ראש (אמיר) אלכתלה אלאסלאמיה באוניברסיטת אלקדס באבו דיס. ב-23

באוקטובר 2015, הגיעו שני מפגעים, מקדאד אלחיה ומחמוד ע'נימאת, תושבי צוריף, בחולצות ועליהן סמלי עז אלדין אלקסאם, הזרוע הצבאית של חמאס וביצעו פיגוע דקירה בבית שמש. ע'נימאת נקבר בכפרו עם דגל חמאס על גופו. מקדאד אלחיה נתפס ובחקירתו, כך נטען בכתב האישום, הודה בתכנון פיגועים כדי לרצוח יהודים.⁷³

גם אנשים המזוהים עם הפת"ח השתתפו בפיגועים. כך למשל, ב-7 באוקטובר 2015 ניסה אמג'ד חאתם אלג'נדי, תושב הכפר יטא מנפת חברון, לגנוב נשק מחייל בתחנה בקרית גת. בכרוז על מותו שפרסם והפיץ הפת"ח נטען שאמג'ד היה פעיל בארגון משנת 2013.⁷⁴ הפת"ח ניצל את מותו להבעת תמיכה בפיגועי דקירה.⁷⁵

בגל הפיגועים הזה בלט הקשר המשפחתי לארגונים. לדוגמה, לביב ח'לדון עאזם, בן ה-17, שביצע ב-2 במרץ 2016 פיגוע דקירה בישוב עלי שבשומרון ופצע קל קצין שהתגורר במקום. לביב נורה ונהרג יחד עם חברו מחמד האשם זע'לון. שניהם תלמידי תיכון מהכפר קריות הסמוך לישוב עלי. לביב קרוי על שם דודו לביב אנואר עאזם, פעיל הזרוע הצבאית של חמאס, גדודי עז אלדין אלקסאם, אשר ב-24 ביולי 1995 ביצע פיגוע התאבדות ליד הבורסה ברמת גן. בפיגוע נהרגו שישה עוברי אורח וכארבעים נפצעו.⁷⁶ דגלי חמאס נפרשו על קברו (וקבר חברו) והארגון ציין במודעות אבל את מותו של בן הארגון תוך ציון יחוסו המשפחתי למשפחת הארגון.⁷⁷

הזיקה המשפחתית לחמאס אפיינה את המפגעים מבני משפחת רדאד מטול כרם. ב-3 בדצמבר 2015 דקר עז אלדין רדאד, בן 21, שוטר ברחוב הנביאים בירושלים, הוא נורה ונהרג.⁷⁸ ב-8 במרץ 2016, יום הזיכרון השניים עשר למותו של איברהים מקאדמה, מראשי ארגון חמאס, ניסה בן משפחה נוסף, עבד אלרחמן רדאד, את מזלו. רדאד בן ה-17 דקר אברך בצווארו בפתח תקווה, אולם הקורבן המיועד הצליח לשלוף את הסכין ולנעוץ אותה בתוקף שמת מפצעיו.⁷⁹ שני בני המשפחה היו אחיינים של איאד רדאד אשר ב-19 בספטמבר 2002 ביצע ברחוב אלנבי בתל אביב פיגוע התאבדות מטעם חמאס, אשר הוביל למותם של שישה עוברי אורח ולפציעתם של למעלה משישים.⁸⁰ בני משפחה נוספים נמצאים בבתי הכלא בשל פעילות ארגונית מטעם חמאס. חמאס פרסם מודעת אבל המודה כי מדובר בחברי הארגון.⁸¹

הקשר המשפחתי-ארגוני בלט באחד המפגעים האכזריים והיעילים בגל האחרון. עלא אבו ג'מל, טכנאי בחברת הטלפון בזק, היה חבר החזית העממית, שביצע ב-13 באוקטובר 2015 פיגוע בו נהרג אדם אחד ושלושה נפצעו. הוא היה קרוב משפחתם של עודיי וע'סאן אבו ג'מל, פעילי החזית העממית, שביצעו את פיגוע הדקירה והירי בבית הכנסת בהר נוף בנובמבר 2014 והרגו שישה אנשים ביניהם שוטר.⁸²

לסיכומו של דבר, מרבית המפגעים בגל האחרון הם בעלי זיקה משפחתית לפעילים מוכרים אחרים של ארגוני הטרור, לרוב מדרגה ראשונה, וכן פעילים בתאי הסטודנטים הארגוניים כמו אלכטלה אלאסלאמיה (חמאס) או אלרבה אלאסלאמיה (המשוייך לג'יהאד האסלאמי), המהווים מאגרים לגיוס פעילים ורתימתם לפעילות הקרבה בשורות הארגון, לבד או במסגרת חוליה.

כפי שאפשר להיווכח מניתוח הנתונים, מתוך 74 המפגעים שנסקרו בנספח 2, 61 (82.4%) פעלו ביוזמתם תוך זיקה ארגונית והיוו את הרוב המוחץ של המפגעים בפועל (ראה טבלה 3). אמנם נתוני הטבלה מתייחסים למפגעים שפעלו בירושלים, אך ההתפלגות בנתונים לגבי המפגעים בירושלים דומה לממצאי חמאס לשנת 2015 המתייחסים לכל זירות האלימות בתוך הקו הירוק וביהודה ושומרון. כזכור, בנתוני חמאס לגבי כלל המפגעים בכל האזורים היו רק שני סיווגים - מפגעים שהיו משויכים ארגונית, לפי פילוח ארגוני של חמאס, ג'יהאד אסלאמי, פת"ח, חזיתות וחזב אלתחריר, ומפגעים שאינם מזוהים - ללא שיוך ארגוני כלל. לפי חמאס, 87% השתייכו לארגונים או היו מזוהים עם ארגונים. אם נצרף את שני הסיווגים בטבלה שבפנינו בנוגע למפגעים בירושלים בלבד - אנשי ארגון שפעלו במסגרת וביוזמה ארגונית ובעלי זיקה ארגונית שפעלו על דעת עצמם, ניווכח שהנתונים דומים: 82.4% לעומת 87% בדוח חמאס (ראה טבלה 3).

העובדה שרוב מפגעי הטרור הבודדים פעלו מתוך זיקה ארגונית אין בה להפתיע בהתחשב ברמת הפוליטיזציה ורמת ההתארגנות והגיוס בחברה הפלסטינית. הארגונים נוהגים "לתגמל" את משפחות המפגעים הבודדים על-ידי הפצת כרוזים, הספדים, דגלים ולוויות ממלכתיות שמדרבנות את המפגעים להזדהות איתם לפני המעשה. הדוגמאות של תגמול צפוי לאחר המוות רבות.

טבלה 3:

התפלגות המפגעים בגל הטרור האחרון (אוקטובר 2015 - מאי 2016) על-פי סיווג

סוג המפגע	מספר המפגעים	אחוז המפגעים מסך הפיגועים
זאבים בודדים	13	17.6
אנשי ארגון הפועלים במסגרת וביחמה ארגונית	10	5.13
פעילים ארגוניים או בעלי זיקה ארגונית הפועלים ביחמה עצמית	51	9.68
	סה"כ: 74	100

ג. פעילות בחוליה מאורגנת

במשך כל הגלים של מפגעים בודדים, היה ניסיון רציף של ארגוני הטרור המרכזיים בזירה הפלסטינית ליצור חוליות מאורגנות למטרת ביצוע פיגועים וחטיפה לצרכי מיקוח. הללו הוכיחו את יעילותם המדממת בממדים גדולים באינתיפאדה השנייה. בתקופה הנדונה היו רק שני מקרים כאלה: הפיגוע ב-1 באוקטובר 2015 בו נרצחו בני הזוג הנקי, על-ידי חוליית חמאס משכם, ופיגוע ההתאבדות בקו 12 בירושלים ב-17 באפריל 2016, אשר בוצע על-ידי חוליה שחבריה הם מאנשי הכתלה אלסלאמיה באוניברסיטת אבו דיס ואחד מחבריה אף ריצה תקופת מאסר בכלא בגין יצור מטענים ופעילות צבאית מטעם חמאס (ראו טבלה 2).⁸³

המקרים הבודדים בהם הצליחו חוליות אלה לפגוע הם היוצאים מן הכלל המעידים על הכלל - והוא הצלחת זרועות הביטחון, תוך שיתוף פעולה עם הרשות הפלסטינית, לחשוף את החוליות לפני שהן מגיעות לשלב הביצוע. יעידו על כך גם ידיעות פרטניות על חשיפת חוליות וגם סקירות שנתיות של סיכולים. ברמת החשיפה הבודדת, החשיפה הגדולה ביותר התרחשה במהלך דצמבר 2015 כששירות הביטחון הכללי חשף וסיכל תשתית חמאס רחבה שתכננה פיגועי תופת והתאבדות בישראל. מדובר ב-25 פעילים, רובם סטודנטים מאוניברסיטת אבו דיס ובראשם עמד אחמד גמאל מוסא עזאם, בן 24, תושב יאסוף/קלקיליה. הוא גויס חודשים ספורים קודם לכן על-ידי פעילי חמאס ברצועת עזה להקמת תשתית

צבאית שתבצע פיגועי תופת כנגד יעדים ישראלים. במהלך החשיפה, התגלתה מעבדת חבלה באבו דיס. מבין העצורים, תושב ירושלים המזרחית ותושב חורה בנגב שהיו אמורים לגייס מודיעין, להחדיר מפגעים וחגורות נפץ. עזאם גם הקים חוליה נוספת בבית-לחם. חשיפה זו ואחרות כמוה, מנעו מחמאס לבצע סדרת פיגועי הרג המוני ופעולות טרור ביו"ש ובישראל.⁸⁴

מספר המפגעים בפועל אשר פועלים כחלק מחוליה הוא מטעה. דווקא בגלל כביכול של "מפגעים בודדים", נעצרו מספר דומה של מפגעים פוטנציאליים מהזן הישן, כלומר חוליות שאת הקמתן יזמו ארגונים כמו חמאס והג'יהאד, אך הן נחשפו לפני שהפיגועים יצאו לפועל. דו"ח השב"כ בנושא טען שהשב"כ מנע 239 פיגועים משמעותיים, כשהבולטים שבהם: 19 כוונות לביצוע פיגועי חטיפה, 12 כוונות לביצוע פיגועי התאבדות, 120 כוונות לביצוע פיגועי ירי, 41 כוונות לפיגועי מטען, 37 כוונות לביצוע פיגועי דקירה, ועשר כוונות לביצוע פיגוע דריסה. נתפס גם אמל"ח בהיקף גדול: 34 אקדחים; 143 רובים; שלוש מעבדות נפץ, עשרות מטענים ועשרות ק"ג של חומרי נפץ.⁸⁵

צעדי מנע התקפיים וסבילים והחשיבות של התאום הביטחוני

יעילות הטרור הוא פונקציה של שני מרכיבים בסיסיים, רצון ויכולות. כשמשווים את מספר המפגעים בגל הנוכחי הקצר לעומת האינתיפאדה השנייה שהשתרעה על פני ארבע שנים (ספטמבר 2000 - נובמבר 2004), רואים שנכונות ההקרבה בגל הטרור הנוכחי הייתה גבוהה יותר. מפרוץ האינתיפאדה השנייה ב-28 בספטמבר 2000 ועד אמצע אפריל 2004, פעלו 274 מחבלים ומחבלות.⁸⁶ 142 מהם (52%), פוצצו את עצמם. מ-13 בספטמבר 2015 ועד 17 באפריל 2016, כלומר בפחות מרביעית הזמן, פעלו 240 מפגעים שנטלו חלק ב-204 פיגועים משמעותיים, מהם 138 מפגעים שנהרגו במהלך הפיגוע (57.5%).⁸⁷

ניתוח הנתונים מראה בעליל שההבדל המשמעותי בין שני גלי האירועים הללו אינה במוטיבציה לפגוע אלא באפקטיביות של הטרור, כלומר, ביכולות. מספר כמעט זהה של מפגעים באינתיפאדה השנייה עד אפריל 2004, גרמו למותם של מעל 900 ישראלים וזרים, לעומת 35 נרצחים בלבד בגל הנוכחי (עד סוף אפריל

88. יתרה מכך, הטרור באינתיפאדה השנייה גרם לפגיעה כלכלית שכמותה לא התרחשה בשום מלחמה שניהלה ישראל או נכפתה עליה, כולל מלחמת העצמאות - התכונות אבסולוטיות של הכלכלה הישראלית שהמשיכה להתכווץ גם לאחר ההתאוששות העולמית בהי טק אחר משבר בענף ב-2000.89 השפעתו הכלכלית של גל הטרור הנוכחי, לעומת זאת, הייתה שולית והכלכלה הישראלית המשיכה לצמוח ב-2015 ב-2.3% (ב-0.3% לנפש), אם כי בקצב נמוך יותר משנים קודמות (2.6 ב-2014 ו-3.6% ב-2013).90 ספק רב אם הירידה בגידול בתמ"ג היא תוצאה של גל הטרור לאור העובדה שמגמת הירידה בהשקעות החלה שנתיים קודם לכן.

ממצאים אלה בוודאי ממחישים עד כמה חשוב לפעול להפחית את יכולתו של היריב לפגוע בישראל ובאזרחיה לעומת הפעולות להפחתת המוטיבציה. אבל הם גם מעוררים את השאלה מה הביא להבדל המשמעותי בפגיעות הטרור הפלסטיני בשני גלי טרור אלה?

ובכן ישנם שני גורמים עיקריים המסבירים מדוע אפקטיביות הטרור (לעומת המוטיבציה) בגל הנוכחי הייתה פחות מעשירית מזו שאפיינה את האינתיפאדה השנייה. החשוב מבניהם הוא החדירה המודיעינית המלווה במעצרים מניעתיים יום יומיים בכל יהודה ושומרון. הללו מסכלים יצירת והפעלת חוליות ארגוניות המצוידות באמל"ח או הפעלת מתאבדים אשר מייצרים את פעולות הטרור הקטלניות ביותר. הגורם השני הוא שיתוף הפעולה הביטחוני עם הרשות הפלסטינית כנגד האויב המשותף - חמאס. המכנה המשותף לשניהם הוא **הצורך בקיום שליטה צבאית ישראלית ביו"ש שתמנע מארגונים כמו חמאס להכשיר פעילים וחוליות מקצועיות ומצוידות באמל"ח.**

שני הגורמים הללו נעדרו בשנים שקדמו לאינתיפאדה השנייה. ישראל לא ביצעה חדירות לתוך שטחי A, והערים המרכזיות ביהודה ושומרון הפכו חיש מהר לערי מקלט לארגונים ובראשם חמאס. הארגונים יכלו להקים חוליות, להצטייד באמל"ח ולהכשיר מתאבדים כשהתוצאה הייתה יכולת לבצע פיגועים קשים במיוחד. די לציין שב-145 פיגועים של מתאבדים בארבע שנות האינתיפאדה נהרגו קרוב ל-450 ישראלים, כשב-204 פיגועים בגל האחרון נהרגו 35 ישראלים.91 רוב מקרי ההתאבדות התבצעו על-ידי חוליות גדולות יחסית - משמונה עד 12 אנשים. מבצע

חומת מגן, החדירות היום יומיות והמעצרים המניעתיים בעקבותיהם, חיסלו את תופעת ערי המקלט. מדובר במספר מעצרים רב ביותר. כוחות הביטחון ביצעו 7,612 מעצרים של פלסטינים לצורך חקירה או שפיטה ב-2007.⁹² מספר העצורים הפלסטינים ירד למחצית עם הירידה הגדולה בטרור בשלהי העשור הראשון של המאה ה-21 ועלה שוב למספר דומה בגל הנוכחי כשב-2015 ישראל ביצעה 6,900 מעצרים. למספרים אלה אין אח ורע במדינות דמוקרטיות אחרות.⁹³

גם שיתוף הפעולה עם הרשות השתפר בצורה דרמטית עם מותו של ערפאת ב-2004 וביתר שאת עם ניצחון חמאס, ראשית בבחירות ב-2006 ולאחר מכן בהשתלטות האלימה על עזה בקיץ 2007. הרשות הבינה שככל שהקשר עם ישראל בעייתי, ישראל אינה מערערת על עצם קיומה של הרשות. לעומת זאת, המאבק בין הרשות לבין חמאס הפך למאבק קיומי ויעידו על כך הכישלונות הרבים להביא להתפייסות בין הצדדים. שיתוף הפעולה בין הרשות לבין ישראל הוא פועל יוצא של הבנה בסיסית זו.

התיאום מתנהל בצורה מופתית למרות החדירות הרבות - לפעמים אף במקומות רבים באותו לילה באזורי A ו-B (פלוס) בהם יש לרשות נוכחות ביטחונית - כמעט ולא התרחשו התנגשויות בין הצדדים. שיתוף הפעולה מתבטא גם במעין חלוקת עבודה. ישראל מבצעת את רוב רובם של המעצרים ועוצרת מפגעים פוטנציאליים. הרשות מתמחה בפעולות מעקב אחר עצירים משוחררים ומדכאת שלוחות חברתיות של הארגונים המהווים מאגר למפגעים העתידיים אבל גם מדכאת הפגנות נגד הטרור.⁹⁴

הפקת הלקחים מגל הטרור הנוכחי והמדיניות הרצויה

זיהוי החשיבות של מניעת יכולות מארגוני הטרור הפלסטיניים שהתגלה בגל הטרור האחרון מהווה נדבך חשוב בהבנת המדיניות הרצויה. אפשר לומר ששמירת הקיים, כלומר, המשך הפגיעה ביכולות ומניעת התארגנות חוליות ארגוניות של ירי ומתאבדים באמצעות חדירות ומעצרים מניעתיים, חייבת להימשך. גורם משני אבל חשוב, הוא שיתוף הפעולה עם הרשות הפלסטינית. שני גורמים אלה מונעים מגל הטרור של בודדים עם זיקה ארגונית להתרחב ולהפוך לטרור מאורגן רווי נשק חם ומפגעי התאבדות המוניים. מדיניות זו מנעה מאות הרוגים.

עד כאן עסקנו במישור המאבק ביכולות ומניעת טרור רווי נשק ומפגעי התאבדות. גל הטרור הנוכחי המאופיין על-ידי מפגעים בודדים הפועלים על דעת עצמם, תוך זיקה רופפת לארגונים הקיימים, הביאו לקריאות לפעול על מנת למנוע את פעילותם. בהקשר זה תמיד אפשר לתבוע גיוס מקורות מודיעין נוספים ארגוניים והסתמכות על מודיעין אנושי (Humint) כך שניתן יהיה להשיג יותר פיקוח (Surveillance).⁹⁵ הבעיה היא שהעובדה שרוב המפגעים בעלי זיקה לארגוני הטרור, אינה מקלה על האפשרות למנוע את הטרור מבעוד מועד, מאחר שאחוזים ניכרים מהאוכלוסייה הכללית הם בעלי אותו פרופיל, וקשה לעקוב בפריסה כל כך רחבה של האוכלוסייה. הקושי לפעול להפחתת המוטיבציה, ועוד יותר לסכל את הפיגוע מבעוד מועד, מחזק את הטענה שעדיף לתעל את המשאבים כדי לפעול למנוע טרור רווי נשק מצד ארגונים, מלנסות למנוע טרור של בודדים על-ידי פריסה כמעט בלתי אפשרית של פיקוח.

לגבי המוטיבציה, הרי שתיאורטית ראוי להיאבק להפחיתו. אמפירית, קיימות שתי בעיות המקשות להשיג הפחתה זו. הראשונה היא שיש סכנה שמאבק בהפחתת המוטיבציה לפגוע בישראל מצד הערבים הפלסטינים תבוא על חשבון משאבים במאבק להפחית ביכולות. ושנית, קשה מאוד להיאבק נגד ההסתה ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת הפלסטינית. הקושי נובע מכך שיש כמעט הסכמה עולמית שהזיקה המדינית שלנו עם הפלסטינים במזרח ירושלים וביו"ש כרוכה בכיבוש, ועל כן ישנה לגיטימציה לפלסטינים להיאבק נגדו. אם במדינות ידידותיות לישראל יש מחלוקת לגבי האמצעים הלגיטימיים לעשות זאת, בוודאי בעולם הערבי והמוסלמי רווחת הדעה שכל האמצעים כשרים. עמדה זו נכונה לגבי ארגונים מפלגות ואתרי תקשורת "חילוניים" ודתיים כאחד במדינות ערביות "פרגמטיות" ורדיקליות כאחד. במילים אחרות, ישראל תפעל, כפי שהיא פעלה כנגד מסיתים מקומיים, אך לעולם לא תוכל לייבש את הביצה מעבר לגבולות שליטתה ולשבש את העברת המסרים התקשורתיים נגד ישראל. פעילות נמרצת יותר הכוללת איתור אכיפה וענישה מרתיעה יכולים לצמצם באופן ניכר את היקף ההסתה לטרור.

בכל זאת, בגל האחרון פעלה ישראל כנגד מסיתים במדיה החדשה אחרי שהתגלה קשר בין מסרים אישיים לבין ביצוע, במיוחד בירושלים.⁹⁶ מפגעים רבים מצהירים מראש על כוונתם לבצע פיגוע זה או אחר, בעמודי הפייסבוק שלהם. התנהגות מסוג זה אותרה בקרב מפגעים רבים גם בקרב מרבית היורים בבתי הספר בארה"ב

ובאירופה.⁹⁷ חמאס, הוא הארגון האסלאמי הראשון שהחל לבצע שימוש נרחב באינטרנט כבר בשלהי שנות התשעים. החל מ-2001 מפעיל ארגון חמאס אתר אינטרנט שהפך למודל לשאר הארגונים והתנועות האסלאמיות.⁹⁸ חמאס מפעיל כיום שורה של אתרים ביניהם אתר מרכז המידע הפלסטיני הפעיל מאז 2001,⁹⁹ אתר רשת ירושלים לחדשות, רשת פלסטין לדיונים, אלרסאלה, פורומים שונים חלקם סגורים ועוד.¹⁰⁰ חמאס פעיל כיום בכלל הרשתות החברתיות וכך גם ראשיו המחזיקים בעמודי פייסבוק וטוויטר אישיים שחלקם פתוחים ל"חברים" בלבד. בפעילות זאת חמאס מהווה מודל רב השפעה לגיוס תמיכה באמצעות האינטרנט לכלל הארגונים הפלסטיניים בזירה.

על-פי התגובות במדיה הפלסטינית נראה שהפעלת סנקציות נגד מסיתים ברשתות נתפסת כמרתיעה לפחות את אלה המוכנים להסתכן ולהביע מסרים להשפיע על אלה המוכנים ללכת מעבר לזה. קשה, אם לא בלתי אפשרי, לאמוד את ההשפעה המדויקת של דיכוי המסיתים על מבצע מעשה הטרור עצמו. תחום אחר שישראל בוודאי צריכה לפעול בו הוא מערכת החינוך. ישראל צריכה לחדור למערכת החינוך הפלסטינית, להעניש מורים המסיתים לרצח ישראלים, וללחוץ על הרשות להסיר מסרים מסיתים מספרי הלימוד. הוא הדין עם דרשנים במסגדים.

לסיכום, ניתוח תוצאות גל הטרור הנוכחי, במיוחד בקשר בין מוטיבציה לבין יכולות צבאיות בקרב ארגוני הטרור השונים, מצביע בבירור שעל ישראל להמשיך להתמקד בדיכוי היכולות, או ליתר דיוק - למנוע יכולות גבוהות יותר מאשר היכולות של מחבלים בודדים. יש להגביר את הפיקוח על "תאי הכתלה אלאסלאמיה" באוניברסיטאות השונות בגדה, מהם יצאו מפגעים רבים כולל חוליות צבאיות דוגמת מבצעי הפיגוע בקו 12 בירושלים או מפגעים הפועלים לבדם ברוח הנחיות הארגון. אין כמובן לשלול את ההכרח בפעולות הגנתיות פשוטות וזולות יחסית נגד המפגעים הפועלים לבדם או בזוגות, כמו איתור מהיר של מוקדי פעילות טרור ושיטור טוב יותר במוקדים אלה (למשל צמתי קריית ארבע וגוש עציון), מכשולים פשוטים למנוע מפגעי דריסה, שימוש במצלמות לאיתור מוקדם יותר של המפגע או המפגעת - כל עוד שהם לא מסיטים את ההתמקדות והמשאבים המיועדים לפעול נגד המעבר לאמצעי הטרור המדממים שאפיינו את האינתיפאדה השנייה. בעולם בו קיימת תביעה כמעט מתמדת לחדשנות קשה להציע מדיניות שמרנית, אלא שבמקרה שלנו, זו המדיניות הנכונה.

נספחים

נספח 1: סך פיגועי מזרח-ירושלמים ואחרים בירושלים

אוגוסט -2014 אוגוסט 2015

סיבת הפיגוע	זיקה ארגונית ¹⁰¹	פרטי הפיגוע	מקום מגורים	המפגע
נקמה ב"תוקפנות" הישראלית על עזה.	חמאס ¹⁰²	4.8.14 - פיגוע דריסה בטרקטור. הרוג אחד ו-4 פצועים.	ג'בל מכאבר	מחמד נאיף ג'עביס, רווק, בן 20
"פשעי" הר הבית ונקמה על עזה.	חמאס ¹⁰³	22.10.14 - פיגוע דריסה. תחנת רכבת קלה, גבעה צרפתית. 2 הרוגים בהם תינוקת ו-7 פצועים.	סילוואן	עבד אלרחמן אדריס שלודי, רווק, בן 21
"פשעי" הר הבית.	ג'יהאד אסלאמי, נטל אחריות רשמית לאירוע.	29.10.14 - מרכז מנחם בגין בו עבד החשוד. חיסול ממוקד. יעד אזרחי: ניסיון הריגה.	אבו טור	מעתז איברהים חג'אזי, רווק, בן 32
"פשעי" הר הבית ונקמה על עזה.	חמאס. הארגון הודה רשמית כי הנ"ל פעיל חמאס. ¹⁰⁵	5.11.14 - תחנת רכבת קלה. שני הרוגים ו-12 פצועים. ¹⁰⁴	ענאתה/שעפאט	איברהים מחמד עכארי, נשוי + 5, בן 38
"פשעי" הר הבית.	תמיכה בחמאס. פייסבוק וחברות תמיכה בארגון שנמצאו ברשותו.	16.11.14 - אזור שער שכם/ רחוב הנביאים. דקר במברג בחור בעל חזות חרדית שנפצע קל. ביצע פיגוע במתווה דומה ב-8.1.15 שלאחריו נתפס ונכלא.	בית חנינא	מחמד האני מעתוקי, רווק, בן 16
"פשעי" הר הבית ועזה.	חזית עממית לשחרור פלסטין. הודעה רשמית על לקיחת האחריות לפיגוע.	18.11.14 - בית כנסת בשכונת הר נוף. יעד אזרחי: 6 הרוגים (ביניהם שוטר בחילופי האש).	ג'בל מכאבר	עדיי אבו ג'מל, רווק בן 22 ע'סאן אבו ג'מל, נשוי + 3, בן 31 פיגוע משולב ירי+דקירה.
"פשעי" הר הבית.	חמאס ¹⁰⁷	26.12.14 - שער האריות. שני חיילי מג"ב נפצעו. המחבל נמלט ונתפס מאוחר יותר ברמאללה. ¹⁰⁶	העיר העתיקה	מוסא מחמד נור עג'לוני, רווק, בן 20

המפגע	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
מחמוד סעיד אבו אצבע, רווק, בן 18	מחנה ג'ילזון (נפת רמאללה).	22.2.15 - כיכר ספרא, יעד אזרח. אברך חרדי נפצע.	חזית עממית לשחרור פלסטין ¹⁰⁸	בחקירתו ציין כי המניע הוא שנאת יהודים ואירועי עזה.
מחמד מחמוד סלאימה, רווק, בן 21	ראס אלעמוד	6.3.15 - מעבר חציה ליד תחנת רכבת שמעון הצדיק. 4 חיילות מג"ב ועובר אורח פצועים. המחבל נפצע ונלכד. נידון ל-25 שנות מאסר.	חמאס - עמוד פייסבוק בעל תכני חמאס רבים.	נקמה ב"תוקפנות" הישראלית על עזה.
ח'אלד זהיר קוטינה, רווק, בן 37	מ"פ שעפאט (תושב שיח' ג'ראח במקור)	15.4.15 - פיגוע דריסה בגבעה הצרפתית. הרוג ופצועה קשה.	סלפיה-ג'יהאדיה שכן קרוב של איברהים עכארי פעיל חמאס שביצע את פיגוע 5.11.14 מקורב לזרם הסלפיה ג'יהאדיה.	עיכובים והשפלות במחסומים ונקמה על מות שכנו איברהים עכארי.
עלי מחמד אבו ע'נאם, רווק, בן 16	א-טור	24.4.15 - ניסיון דקירת שוטרים במחסום בכניסה לשכונה.	החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין. הודעה רשמית.	פשעי אלאקצא (סביב תקופת פסח).
פאדי מו'די סאלח, נשוי +4, בן 31	תושב מ"פ שעפאט. הפיגוע בוצע בא- טור.	25.4.15 - פיגוע דריסה בא-טור. 4 שוטרים פצועים.	חמאס. בעל עמוד פייסבוק המכיל תכני חמאס רבים.	"פשעי" הר הבית כפי שטען בחקירתו.
עמראן עמר אבו דהים, נשוי +5, בן 41	ג'בל מכאבר	20.5.15 - פיגוע דריסה בא-טור. המפגע נורה ונהרג. שני שוטרים נפצעו קל.	חמאס. דוד עלא אבו דהים מבצע הפיגוע במרכז הרב (מרץ 2008) שעז א-דין אלקסאם לקחו אחריות על הפיגוע. נקבר עם דגל חמאס ודגלי חמאס בלוויה. ¹⁰⁹	"פשעי" הר הבית ונקמה על עזה.

סיבת הפיגוע	זיקה ארגונית ¹⁰¹	פרטי הפיגוע	מקום מגורים	המפגע
פשעי הר הבית. שנאת יהודים.	החזית העממית. עמודי הפייסבוק מראים תמיכה בארגון החזית העממית, תוך הדגשת מסרי המאבק בירושלים. ¹¹⁰	23.5.15 - פיגוע דקירה בעיר העתיקה. שני פצועים קל.	העיר העתיקה (נוצרי)	ג'ון וילאם קאקיש, רווק, בן 20
"פשעי" הר הבית.	חמאס. לפי כתב האישום שהוגש נגדו חבר בכתלה אלאסלאמיה, תמונות בעמוד הפייסבוק.	21.6.15 - שער שכם. חייל נפצע קשה.	סעיר (נפת חברון).	יאסר יאסין טרוה, רווק, בן 19
"פשעי" הר הבית.	חמאס - שוחרר מהכלא כמחווה לרשות ב-2013 לאחר שהורשע בגין פעילות חמאס ורצח של פרופסור מנחם שטרן. ¹¹¹	26.8.15 - שער שכם. יעד צבאי: שוטר פצוע קל.	הכפר אלחאצ'ר (נפת בית לחם)	איברהים ח'ליל סאלח. נשוי + 3, בן 56 אסיר משוחרר של חמאס.

**נספח 2: התפלגות המפגעים בירושלים בגל הטרור האחרון
(אוקטובר 2015 - מאי 2016) על-פי הסיווג מפגעים בודדים, אנשי ארגון
הפועלים במסגרת ארגונית ובודדים עם זיקה ארגונית**

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית ¹¹²	סיבת הפיגוע
מהנדס שפיק חלבי, רווק, בן 19 עבד אלעזיז מרעי, רווק בן 19	אלבירה (נפת רמאללה) תושב מזרח ירושלים, מתגורר באבו דיס	3.10.15 פיגוע דקירה בעיר העתיקה. שני הרוגים ושני פצועים. המחבל נהרג.	הג'יהאד האסלאמי לשחרור פלסטין. הארגון לקח אחריות.	"פשעי" הר הבית. מרעי חברו לתא הג'יהאד באוניברסיטת אלקדס רכש את הסכין והוביל את חלבי למקום הפיגוע.
פאדי סמיר עלון, רווק, בן 19	עיסוויה	4.10.15 פיגוע דקירה ברחוב הנביאים. נער בן 15 פצוע. המחבל נורה ונהרג.	החזית הדמוקרטית - הודעה רשמית	"פשעי" הר הבית. אווירת האינתיפאדה.
שורוק סלאח דויאת, רווקה, בת 18	צור באהר סטודנטית מאוניברסיטת בית לחם.	7.10.15 פיגוע דקירה. אזרח פצוע. המחבלת נורתה ונכלאה.	חמאס - קרובת משפחה של חוסאם דויאת מבצע פיגוע הטרקטור 2.7.15.	"פשעי" הר הבית. אווירת האינתיפאדה.
צבחי אבו חליפה, רווק, בן 19	מ"פ שעפאט	8.10.15 תחנת הרכבת הקלה גבעת התחמושת. פצוע בינוני. המחבל נכלא.	חמאס - לפי פרופיל הפייסבוק	"פשעי" הר הבית.
תא'אר אבו ע'זאלה, רווק, בן 19	כפר עקב	8.10.15 - פיגוע דקירה בתל אביב. 4 פצועים. המחבל נורה ונהרג.	חמאס, פרופיל פייסבוק.	"פשעי" הר הבית.
יונס צאלח טריארה, רווק, בן 17	כפר עקב	9.10.15 ניסיון דקירה, שוטר נפצע קל. המחבל עצור.	חמאס. הביע תמיכה בחמאס. ניסה לבצע פיגוע גם ב-2012 עת נתפס במחסום קלנדיה עם סכין.	"פשעי" הר הבית.

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
אחמד ג'מאל סלאח, רווק, בן 20	מ"פ שעפאט	9.10.15 פיגוע ירי לעבר כוחות בפעילות במחנה. נורה ונהרג.	חמאס. הוגדר רשמית על-ידי הארגון כפעיל בגדודי אלקסאם במחנה שעפט מיד לאחר מותו ונקבר עם דגלי חמאס.	"פשעי" הר הבית ואווירת האינתיפאדה.
אסחאק בדראן, רווק, בן 16	כפר עקב	10.10.15 פיגוע ברחוב הנביאים. שני אזרחים פצועים קל. המחבל הרוג.	חמאס. נתלו דגלי חמאס בכניסה לביתו בכפר עקב. חמאס פרסם מודעת אבל רשמית על מותו של בדראן. בא ממשפחה ידועה שמרבית חבריה חברים בחמאס.	"פשעי" הר הבית ואווירת האינתיפאדה.
מחמד מחמד עלי, רווק, בן 19	מ.פ. שעפאט	10.10.15 פיגוע דקירה בשער שכם. שלושה שוטרים פצועים המחבל הרוג.	חמאס. הביע תמיכה בפוסטים רבים בעמוד הפייסבוק שלו בחמאס ובאחד מהם ציין אני קסאם.	"פשעי" הר הבית ואווירת האינתיפאדה. נקמה על מות חברו אחמד סאלח.
אסראא ריאצ' ג'עביס, בת 31 נשואה + ילד.	ג'בל מכאבר	11.10.15 מכונית תופת ליד מעלה אדומים. נהגה במכונית ממולכדת שיצאה מיריחו לכיוון ירושלים.	חמאס- קרובת משפחה של מבצע פיגוע הטרקטור במהלך צוק איתן, ב-4.8.14 מחמד נאיף ג'עביס. הפיגוע תוכנן כבר ב-2014 לפי התביעה. ¹¹³	"פשעי" הר הבית. שנאת יהודים והזדהות עם השהידים. (ע"פ מכתב שנתפס ברכבה בכתב ידה).
מצטפא עאדל ח'טיב, רווק, בן 17	ג'בל מכאבר	12.10.15 פיגוע דקירה. אין נפגעים. הדוקר נהרג בידי כוחות הביטחון.	תמיכה בחמאס. ידועים קשרים משפחתיים לפעילי חמאס.	נקמה על פשעי עזה. לפי הפייסבוק.

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
מראח ג'ודה, בכיר, רווקה, בת 16	בית חנינה	12.10.15 - פיגוע דקירה. שוטר פצוע קל מאוד. הדוקרת נפצעה ונכלאה.	חמאס - פרסומי תמיכה ורצון להיות שהידה, אירועי הר הבית ועזה.	הביעה רצון להיות שהידה, אירועי הר הבית ועזה.
אחמד מהאני (מנאסרה), בן 13.5 חסן מנאסרה, רווק, בן 15	בית חנינא (במקור מ"פ שעפאט)	12.10.15 - שני פצועים אחד מהם ילד בן 13 שפונה במצב אנוש לבית חולים. מבין הדוקרים אחד הרוג ובן ה-13 פצוע קשה.	תמיכה בחמאס ובתנועה האסלאמית (פרופיל פייסבוק). אביהם של אחד מהם וכן קרובי משפחה ישבו בכלא על פעילות בחמאס. ¹¹⁴	הר הבית והסתה של חמאס.
מחמד נזמי שמאסנה, רווק, בן 22	הכפר קטנה (צפון מערב ירושלים)	12.10.15 - ניסיון דקירה. היעד: צבאי. דקירה וגניבת נשק מחייל באוטובוס, בכניסה לירושלים. המחבל נהרג על-ידי כוחות הביטחון. חייל פצוע קל עד בינוני.	חמאס - בעל קשר משפחתי מובהק לפעילי חמאס. מצולם קודם הפיגוע עם דגלי חמאס.	הר הבית והסתה
ח'אלד צלאח אלבאסטי, רווק, בן 27	ענאתה (בית נוסף בא-ראם).	13.10.15 - פיגוע ברעננה (דרך ירושלים). היעד: אזרחי. 4 פצועים.	חמאס ¹¹⁵ - בעל עבר קודם בעבירות ביטחון ונשק.	הר הבית והסתה
טארק ח'ליל דוויק, בן 22	בית חנינה	13.10.15 - פיגוע דקירה ברעננה (רחוב אחוזה). יעד אזרחי: גבר פצוע קל.	חמאס - בעל קשרים משפחתיים לפעילי חמאס רבים.	"פשעי" הר הבית
עלאא אבו ג'מל, נשוי +3, בן 33	ג'בל מכאבר	13.10.15 - פיגוע דריסה ודקירה בגרזן במלכי ישראל	חזית עממית. בן דודם של עודי וע'סאן אבו ג'מאל שהחז"ע לקחה אחריות על הפיגוע.	הסתה הר הבית. טכנאי בזק.

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
בהאא עליאן רווק, בן 23 בילאל אבו ע'נאם, רווק, בן 22	ג'בל מכאבר	13.10.15 - ירי ודקירות השתלטות על קו 78 בארמון הנציב. שני הרגים ו-16 פצועים. המחבל עליאן נהרג והשני נכלא	חמאס - תמונות רבות ועדויות של בני משפחה ופייסבוק של הקרבן.	פעולה מאורגנת של חמאס כחלק ממגמה לעורר אינתיפאדה.
באסל באסם סדר, רווק, בן 20	חברון	14.10.15 - ניסיון דקירה, המחבל נדקר, ללא נפגעים	חמאס- לפי חשבון האינסטגרם שברשתו.	הסתה הר הבית.
אחמד פתחי אבו שעבאן, רווק, בן 16	ראס אלעמוד	14.10.15 - פיגוע דקירה בתחנה המרכזית. פצועה כבת 70. המחבל נהרג	חמאס- משפחה בעלת קשר משפחתי לפעילי חמאס בעזה שהקימו שם סוכת אבלים לזכרו.	הסתה, הר הבית.
מעוז עויסאת, רווק, בן 16	ג'בל מכאבר	17.10.15 - ניסה לדקור שוטרים ונורה. אין נפגעים.	חמאס - חמאס הוציא מודעת אבל על בן הארגון.	הסתה, הר הבית.
עמר אלפקיה, רווק, בן 23	הכפר קטנה (צפון מערב ירושלים)	17.10.15 - פיגוע דקירה במחסום קלנדיה. המחבל נורה ונהרג	חמאס - תומך בכתלה אלאסלאמיה, סיים לימודיו באוניברסיטת ביר זית בשנת 2013	הסתה, הר הבית.
מעוז עטא אללה קאסם, רווק, בן 22	תושב אלעזריה (אזור ירושלים)	21.10.15 - פיגוע דקירה בכיכר אדם. חיילת נפצעה. המחבל נורה ונהרג	פת"ח ¹¹⁶	הסתה הר הבית.
מקדאד אלחייח, רווק, בן 20 מחמוד ענימאת, רווק, בן 20	צורף.	23.10.15 - פיגוע דקירה בבית שמש. אברך אחד נדקר. המחבלים נורו, אחד נהרג השני נפצע קשה	חמאס - לבשו חולצות עז אלדין אלקסאם בעת הפיגוע + פרופיל פייסבוק של חמאס למקדאד אלחייח	הסתה, הר הבית.

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
אחמד קניבי, רווק, בן 22	כפר עקב	30.10.15 - פיגוע דקירה ברכבת הקלה. המחבל נורה ונהרג.	חזב אלתחריר - מקור המשפחה בחברון שם גם הוקמה סוכת האבלים. ¹¹⁷	הסתה הר הבית
בהא כאיד עיסא, בן 19, רווק	ענאתה/שעפט	6.11.15 - פיגוע דקירה ברמי לוי סניף שער בנימין. יעד אזרחי: אדם נפצע קל	פת"ח - שהאדא אלקצא. הזדהה בסרטון בפייסבוק שלו קודם הפיגוע.	הסתה, אירועי הר הבית
מעויה אחמד עלקם, בן 14 עלי איאהב עלקם, בן 11.5	שעפט/מחנה שעפט	10.11.15 - פיגוע דקירה. מיקום: תוך נסיעת הרכבת בתחנות פסגת זאב -שעפט. יעד: דקירת מאבטח ברכבת הקלה המחבטח נפצע קל עד בינוני. עלי עלקם נפצע ושוחרר, השני קיבל כתב אישום על ניסיון רצח.	חמאס. הדוד השיח' עבדאללה עלקם מוכר כפעיל חמאס והאחים המוסלמים בירושלים. נעצר מספר פעמים בגין הסתה.	"פשעי" עזה, הריגת אבו חצ'ר. ¹¹⁸
מחמד עלי נמר בן 37, נשוי. אב לארבעה.	עיסוויה	10.11.15 - פיגוע דקירה. מיקום: מוסררה, אזור שער שכם יעד: ניסיון דקירת מאבטחי בית יהודי בעיר העתיקה. המחבל נורה ונהרג.	חמאס על-פי קרבה משפחתית. מוראד נמר. חמאס פרסמה מודעת אבל על מותו. ¹¹⁹	הסתה, "פשעי" הר הבית.
הדיל עווצ' בת 16 ונורהאן עווצ' בת 14	מחנה קלנדיה/בית חנינה	23.11.15 - פיגוע דקירה. יעד אזרחי: עובר אורח פלסטיני, בן 70 שנחשב בטעות ליהודי. הדיל נורתה ונהרגה ונורהאן נורתה ונפצעה.	חמאס - תמיכה בפרופיל פייסבוק.	"פשעי" הר הבית ועזה. נורהאן נעצרה והודתה בחקירה

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
בסים עבד אלרחמן צאלח, בן 38	שכם.	29.11.15 - פיגוע דקירה. יעד צבאי: לוחם מג"ב בעיר העתיקה. המחבל נורה ונהרג.	חמאס- הודעה רשמית על מות בן הארגון.	"פשעי" הר הבית.
טהא חסין טרדה, בן 17 רווק	חברון	29.11.15 - פיגוע דקירה, בשער שכם. המחבל נהרג. יעד צבאי: שוטר מג"ב נפצע קל.	חמאס- בני משפחה המתגוררים בחברון פעילי חמאס.	"פשעי" הר הבית, והסתה.
עז אלדין רדאד, בן 21 רווק	טול כרם	3.12.15 - פיגוע דקירה. המחבל נהרג. יעד צבאי: שוטר.	חמאס ¹²⁰	"פשעי" הר הבית.
עמר יאסר סכאפי, בן 21 רווק	תושב בית חנינא	6.12.15 - פיגוע דריסה + דקירה. יעד משולב: תקיפת אזרחים ושוטר שנפצע קל, ברחוב ירמיהו בירושלים. 3 פצועים קל.	חמאס. לפי דף הפייסבוק שלו וכן של התנועה האסלאמית בחברון המצהירה על היותו בן התנועה.	ניסה לנקום את מות דודו בחברון איברהים סכפאי אף הוא פעיל חמאס שנהרג בעת שניסה לבצע פיגוע.
עבד אלמוחסן חסונה' רווק בן 21	חברון אך בעל תושבות ישראלית.	14.12.15 - פיגוע דריסה בפינת הרצל שז"ר בירושלים. יעד התקיפה: אזרחי. פצוע קשה, 3 פצועים בינוני ו-9 פצועים קל.	חמאס לפי דף הפייסבוק של התנועה האסלאמית בחברון. חמאס הקימה סוכת אבלים רשמית בבית המשפחה בחברון.	אירועי הר הבית
ענאן חמאד בן 20, רווק עיסא עסאף, בן 21, רווק	מחנה פליטים קלנדיה	23.12.15 - פיגוע דקירה בשער שכם. שני המחבלים נהרגו. יעד: אזרחי: שני הרוגים ואחד פצוע קשה.	פת"ח. עמודי הפייסבוק של בן המשפחה סאמר עסאף ¹²¹ וכן דף הפייסבוק (קבוצה סגורה) לזכרם של שני המפגעים.	אירועי הר הבית

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
מסעב ע'אזלי, בן 26, רווק	ראס אלעמוד ירושלים	26.12.15 - פיגוע דקירה ללא נפגעים בכיכר צה"ל. המחבל נהרג. יעד צבאי: אנשי משטרה.	חמאס, פרסומים באתרי התנועה ועמודי הפייסבוק המציינים כי הוא בן התנועה	אירועי הר הבית.
סעיד קומבוז, בן 29 רווק	אלעזריה	27.12.15 - פיגוע דקירה ליד התחנה המרכזית. המחבל נתפס. יעד צבאי: שוטר נפצע בינוני.	לא ברור	אירועי הר הבית.
אכרם תופיק אבו סרחאן, בן 17	ג'בל מכאבר, ירושלים	3.1.16 - פיגוע דקירה בתחנת אוטובוס בארמון הנציב. יעד אזרחי: אזרח פצוע קל.	חמאס, קשרים משפחתיים לפעילי חמאס בולטים ביניהם לעמאר אבו סרחאן. ¹²² נטל חלק בתהלכות חמאס בכפרו קודם האירוע.	אירועי הר הבית.
חוזיפה אסחאק טהא, בן 17 רווק	סמיר אמיס, מחנה פליטים שעפט.	4.1.16 - פיגוע דקירה ברחוב שבטי ישראל בתחנת הרכבת הקלה. המחבל נעצר לאחר שנפצע מירי השוטרים. יעד צבאי: ניסיון פגיעה בשוטרים ללא הצלחה.	לא ברור	אירועי הר הבית
עבאדה אבו ראס, בן 18	ביר נבאללה, נפת רמאללה	27.1.16 - פיגוע דקירה בתחנת דלק בגבעת זאב. המחבל נעצר. היעד אזרחי: אזרח נפצע במצב בינוני עד קשה.	לא ברור	אירועי הר הבית

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
מונזר ח'ליל, בן 17 מחמד טהא בן 15 מחמד חושיה, בן 12	מחנה פליטים שעפאט	30.1.16 - פיגוע דקירה בשער שכם. אזרח פצוע קל. יעד אזרחי: דקרו נער עובר אורח שנפצע קל.	לא ברור	אירועי הר הבית
אחמד נצאר, בן 20, רווק. מחמד כמיל, בן 20, רווק אחמד אבו אלרוב, בן 21 רווק	תושבי קבאטיה (נפת ג'נין)	3.2.16 - פיגוע דקירה וירי. נעשה שימוש בנשק מאולתר מסוג קרל גוסטב. הפיגוע בוצע בשער שכם. יעד צבאי: קבוצת שוטרים מתוכם שוטרת מג"ב שנהרגה מהירי.	חמאס. נטלו חלק בתהלוכת חמאס קודם הפיגוע. פרופיל הפייסבוק של אבו אלרוב קושר אותו לחמאס. ¹²³	אירועי הר הבית
נעים אחמד צאפי, בן 17, רווק	תושב אלעבדיה בבית לחם	14.2.16 - פיגוע דקירה במחסום מזמוריה (כניסה להר חומה). הדוקר נורה ונהרג. יעד צבאי: חיילי המחסום ללא נפגעים	לא ברור. בלווייתו נישאו דגלי פת"ח, ג'יהאד אסלאמי וחמאס.	אירועי הר הבית
מנצור שוואמרה, בן 20, רווק עומר עומר, בן 21, רווק	הכפר קוביבה נפת רמאללה.	14.2.16 - פיגוע ירי בשער שכם. נורו וחוסלו על-ידי הכוחות במקום. יעד צבאי: שוטרים וחיילים המוצבים במקום.	פת"ח - כתאאב שהדאא אלאקצא. אחד היה עצור חודש והשני איש כוחות הביטחון הלאומי. בסרטון שהופק לכבודם נראים השניים עם סמלי הארגון וכן קיימת מודעת אבל של ארגון הפת"ח. בלווייתם נקברו ענודים בסרטי ראש של כתאאב שהדאא אלאקצא.	אירועי הר הבית

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
ראמה עבד אללטיף, בת 16	ג'בל מכאבר	15.2.16 - ניסיון דקירה בשער שכם. נעצרה. יעד צבאי: דקירת שוטרים ללא הצלחה.	חמאס- באה ממשפחה המזוהה עם ארגון חמאס.	אירועי הר הבית.
מוחמד אבו חלף, בן 20	כפר עקב	19.2.16 - פיגוע דקירה בשער שכם. יעד צבאי: שני שוטרים/ נפצעו אחד קשה ואחד קל.	חמאס - הצהיר כי מדובר בבן הארגון וכן קיים פרופיל פייסבוק של החשוד קודם הפיגוע. מודעות אבל מטעם חמאס גם נתלו בבית המבצע.	אירועי הר הבית
פדוה אבו טיר, בת 60 נשואה	אם טובה (ליד גבל מכאבר)	8.3.16 - פיגוע דקירה בעיר העתיקה. נורתה ונהרגה. יעד צבאי: שוטרים שסיירו בעיר העתיקה.	חמאס- אחת מנשות המראבטאת בהר הבית. ארגון בלתי חוקי שלו קשרים עם חמאס. באה ממשפחה המוכרת כתומכת חמאס. ¹²⁴	אירועי הר הבית. יום הזיכרון ה-12 למותו של בכיר חמאס, איברהים מקאדמה.
פואד אבו ראג'ב אלתמימי, בן 22, רווק	עיסוויה.	8.3.16 - פיגוע ירי לעבר שוטרים ברחוב צלאח א-דין. יעד צבאי: שני שוטרים פצועים קשה.	חמאס- הארגון לקח אחריות.	אירועי הר הבית. יום הזיכרון ה-12 למותו של בכיר חמאס, איברהים מקאדמה.
מוחמד כלותי, בן 21 רווק עבד אלמאלכ אבו חרוב, בן 19, רווק	כפר עקב	9.3.16 - פיגוע ירי לעבר אוטובוס ברמות ואז פיגוע ירי. חוסלו ליד העיר העתיקה. יעד אזרחי: אוטובוס נוסעים ללא פצועים.	חזב אלתחריר נתפסו צעירים של חזב אלתחריר בתוך כלי רכבם.	אירועי הר הבית.
אנס אקריע, בן 19, רווק	הכפר קבלאן, נפת שכם.	11.3.16 - פיגוע דקירה בעיר העתיקה. המפגע נעצר. יעד אזרחי: אזרח נפצע במצב בינוני.	לא ברור	אירועי הר הבית

שם	מקום מגורים	פרטי הפיגוע	זיקה ארגונית	סיבת הפיגוע
עבד מחמוד אבו סרור, בן 19, רווק	בית לחם, מחנה פליטים אלעאידה.	18.4.16 - פיצוץ מטען באוטובוס נוסעים. המחבל נהרג מפצעיו. יעד אזרחי: אוטובוס נוסעים בתלפיות. 18 פצועים בדרגות שונות.	חמאס- פיגוע ארגוני מתוכנן על-ידי חוליה של חמאס חלקה תושבי בית לחם/ וחלקה דרום ירושלים פעילי אלכתלה אלאסלאמיה אבו דיס (חולית חמאס בת 8 חברים).	אירועי הר הבית יום הזיכרון ה-12 (פיגוע קו 12) למוותו של עבד אלעזיז רנתיסי שחוסל בתאריך 17 באפריל 2004.
מראם אבו אסמעיל, בת 24, נשואה איברהים טהא, בן 16, רווק	תושבי קטנה במקור. אח ואחות התגוררה בבית סורכי	27.4.16 - פיגוע דקירה במחסום קלנדיה, ללא נפגעים המפגעים נהרגו. יעד צבאי: חיילי המחסום	חמאס - הארגון לקח אחריות לאחר מותם.	אירועי הר הבית. יתכן גם רקע אישי של הדוקרת מראם אבו אסמעיל.
מהנדס, מחתסב, בן 20, רווק	חברון	2.5.16 - פיגוע דקירה בעיר העתיקה. יעד הפיגוע: אזרחי. עובר אורח נפצע.	חמאס. נטל חלק בתהלוכות חמאס בכפרו. הודה בהשתייכות לארגון.	אירועי הר הבית.
מחמד עבידאת, בן 16 מחמד הלסה, בן 16 מחמד משהארה, בן 16	ג'בל מכאבר	10.5.16 - פיגוע דקירה בטיילת ארמון הנציב. הדוקרים נמלטו מהמקום. יעד אזרחי: קבוצת נשים שצעדו רגלית בטיילת. שתי פצועות.	חמאס - הודו בתמיכה בארגון, ממשפחות מוכרות כתומכי הארגון, לחלקם פרופיל פייסבוק ובו תכני תמיכה בחמאס.	אירועי הר הבית
מחמד בדר, בן 21, רווק	אבו דיס	16.5.16 - פיגוע דקירה ברחוב הנביאים. המחבל נתפס. יעד אזרחי: עובר אורח נדקר ונפצע בינוני.	לא ברור	אירועי הר הבית

הערות

- 1 חסאד פלסטין (1486) 2015, שבכה פלסטין ללחואאר, www.paldf.net
- 2 סיכום שנתי 2015, שירות הביטחון הכללי.
<https://www.shabak.gov.il/publications/study/pages/ReportY2015.aspx>
- 3 חסאד פלסטין (1486) 2015, שבכה פלסטין ללחואאר, www.paldf.net
- 4 ארבע שנות עימות אלים בין ישראל לפלסטינים - סיכום ביניים, המרכז למורשת המודיעין,
http://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_286/H_286_1305340511.pdf
- 5 "טרור הבודדים נובע מהצלחת מערכת הביטחון שלנו" אריק בנדר "לצערי אין בלימה ודעיכה של גל הטרור ערוכים להסלמה", מעריב, נובמבר 26, 2015.
<http://www.maariv.co.il/news/military/Article-515771>
- 6 הרמטכ"ל: "אנו פועלים ביוזמה ותחבולה כדי להגיע לכל פיר מנהרה סביב רצועת עזה", 9 פברואר 2016.
<http://www.idf.il/1086-23142-HE/Dover.aspx>
- 7 <http://portal.idc.ac.il/he/main/pages/newsdetails.aspx?idcid=734&idclang=Hebrew>
- 8 אסף גולן, מעריב, ינואר 21, 2015.
<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/671/147.html#:zh>
- Ariela Ringel Hoffman, This isn't a lone wolf intifada, it's a Hamas intifada, *Ynet*, March 13, 2016, www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4777045,00.html
- 9 חסאד פלסטין (1486) 2015, שבכת פלסטין לל-חואאר, www.paldf.net
- 10 Jeffrey Kaplan, Heléne Lööv & Leena Malkki, Introduction to the Special Issue on Lone Wolf and Autonomous Cell Terrorism, *Terrorism and Political Violence* 26, 1, (2014): ; Raffaello Pantucci, Clare Ellis and Lorien Chaplais, Lone-Actor Terrorism: *Literature Review*, http://www.strategicdialogue.org/wp-content/uploads/2016/02/Literature_Review.pdf, p. 1.
- 11 Paul Gill, John Horgan and Paige Deckert, 'Bombing Alone: Tracing the Motivations and Antecedent of Lone-Actor Terrorists,' *Journal of Forensic Sciences* 59, 2 (2014): 427.
- 12 Jeffrey Kaplan and Christopher P. Costa, "On Tribalism: Auxiliaries, Affiliates, and Lone Wolf Political Violence," *Terrorism and Political Violence* 26, 1 (2014): 15 DOI:10.1080/09546553.2014.849907
- 13 Ramón Spaaij and Mark S. Hammad "Key Issues and Research Agendas in Lone Wolf Terrorism Studies," *Conflict & Terrorism*, 38, 3, 2015, 172 DOI:10.1080/1057610X.2014.986979
- 14 Jeff Gruenewald, Steve Chermak and Joshua D. Freilich, "Far-Right Lone Wolf Homicides in the United States," *Studies in Conflict and Terrorism*, 36, 12 (2013):

Max Abrahms, "What Terrorists Really Want: Terrorist Motives and Counterterrorism Strategy," *International Security* 32, 4 (2008): 78-105.

Gill, Horgan and Deckert, 'Bombing Alone', pp. 425-35. 16

Gruenewald, Chermak and Freilich, "Far-Right Lone Wolf Homicides in the United States," p. 1,015. 17

18 היו יוצאים מן הכלל. כך למשל במרץ 2016, מפגע אחד היה נרקומן והשנייה סבלה מדיכאון למשך חמישה חודשים. ראה "ניצול האחמ"ש והשפעת הסתה ב"רחוב הפלסטיני" על מפגעים בעלי בעיות אישיות", 16.3.2016. באתר של שירות הביטחון הכללי, <https://www.shabak.gov.il/publications/study/Pages/Skira160316.aspx>

Raffaello Pantucci, Clare Ellis and Lorien Chaplais, Lone-Actor Terrorism: Literature Review, p.3 19
http://www.strategicdialogue.org/wp-content/uploads/2016/02/Literature_Review.pdf

20 שב"כ: "הפלסטינים הבינו שטרור לא משתלם, MAKO", 16.4.16, http://www.mako.co.il/news-military/security-q2_2016/Article-aef1c83fcbff351004.htm

21 גבי סיבוני, "התמודדות עם פיגועי טרור ספונטניים, המכון למחקרי ביטחון לאומי, גיליון 667, 24 בפברואר 2015. <http://heb.inss.org.il/index.aspx?id=4354&articleid=8834>

22 אוראק מן אלד'אכרה, ע' 69.

23 "מחוז ירושלים - השנים הראשונות, אתר משטרת ישראל, נדלה בתאריך 4 במאי 2015. <http://www.police.gov.il/contentPage.aspx?pid=270&mid=3>

24 אוראק מן אלד'אכרה, ע' 69. מקור אחר המתאר אף הוא ירי חסר הבחנה לעבר מתפללים מצוין 17 הרוגים ו-364 פצועים. יאסר עלי, אלמג'אזר אלסראאיליה בחק אלשעב אלפלסטיני [מעשי הטבח הישראלי נגד זכות העם הפלסטיני] (בירות: בירות מרכז אלזיתונה, 1922) עמ' 68-69.

25 יזהר באר, "אבן מתגלגלת של קדושה זעם ונקמה, The Marker", 25 במרץ 2014. [/http://cafe.themarker.com/post/3078115](http://cafe.themarker.com/post/3078115)

26 אלאסיר אלמחרר אלבטל עאמר אבו סרחאן מפג'ר ת'ורה אלסכאכין אלד'י קצ'א 21 עאמא פי אלאסר [האסיר המשוחרר הגיבור עאמר אבו סרחאן שגרם להתפרצות מהפכת הסכינים וישב 21 שנה במאסר], ראיון בערוץ אלקדס, 19 באוקטובר 2011. http://www.youtube.com/watch?v=qx_FVRV7FeU

27 ר'ג'ב חסן אלעודי אלבאבא, ג'הוד חרכה אלמקאומה אלסלאמיה (חמאס) פי אנתפאצ'ה אלפלסטיניה, 1994-1987 (עזה, מחלקת ההיסטוריה והארכיאולוגיה באוניברסיטה האסלאמית בעזה, 2010), עמ' 88-89.

28 דני רובינשטיין, רוברט מאלי, חוסין אגא, אהוד ברק ובני מוריס, קמפ דייויד 2000 מה באמת קרה שם (ת"א: ידיעות אחרונות, 2003), עמ' 32-33.

29 התכביר: הקריאה אללה אכבר - אלוהים הוא הגדול ביותר. מהווה מעין קריאת קרב בקרב הארגונים האסלאמיים בהתמודדות מול כופרים או חוטאים.

30 חמאס מגדיר את יום 15 בדצמבר 1987 כיום יסוד הארגון במהלך האינתיפאדה הראשונה (1987-1993).

31 רג'ב חסן אלעודי אלבאבא, *ג'הוד חרכה אלמקאומה אלסלאמיה (חמאס) פי אנתפאצ'ה אלפלסטיניה*, 1987-1994 (עזה, מחלקת ההיסטוריה והארכיאולוגיה באוניברסיטה האסלאמית בעזה, 2010), ע' 85. העקרונות מתורגמים מילולית מתוך הספר.

32 שירות הביטחון הכללי, "סקירה מיוחדת, מעורבות מזרח ירושלמים בפעילות טרור", *אתר שב"כ*, מ-24 בספטמבר 2009.

<https://www.shabak.gov.il/publications/publications/Pages/NewItem160816.aspx>

33 מהא אבו אלערימר, "קאידיה אלקסאם: אד'א פרצ'ת אלמואג'הה פנחן להא ואלצהאינה סידפעון ע'אליה ת'מן אי ג'רימה", *אלריאצ' (סעודיה)*, 26 בדצמבר 2010. <http://www.alriyadh.com/588785>

34 אחמד מחמד אחמד עטון, מחמד עמרן טוטח - תושבי צור באהר. מחמד מחמוד אבו טיר - תושב אם טובא שכונת בת של ג'בל מכאבר. ראו: הלל כהן, *כיכר השוק ריקה*, עמ' 168-171. אלדארה אלאלאמיה ללנואב אלסלאמי אלצ'פה אלע'רביה [מחלקת המידע לנבחרים האסלאמיים בגדה המערבית], *ח'ימה אלעעתצאם* [אוהל המחאה], (רמאללה, אלמג'לס אלתשריעי אלפלסטיני, 2010), עמ' 8-11.

35 מהא אבו אלערימר, "קאידיה אלקסאם: אד'א פרצ'ת אלמואג'הה פנחן להא ואלצהאינה סידפעון ע'אליה ת'מן אי ג'רימה" [הנהגת אלקסאם: אם יוטל עלינו העימות ואנחנו נהיה בו [עם] הציונים נגן בעוז ונקבע מחיר לכל פשע], *אלריאצ' (סעודיה)*, 26 בדצמבר 2010. <http://www.alriyadh.com/588785>

36 הזיקה הארגונית לחמאס נקבעת על-פי קרובי משפחה המזוהים בבירור כאנשי חמאס, כגון קאסם מוגרבי. אפשרות נוספת היא עמודי זיכרון כשהידים של חמאס באתר עז אלדין אלקסאם כמו עלאא אבו דהים, גיליונות חמאס, ופרסומים נוספים כמו מסיבות עיתונאים של חמאס.

37 "עלאאא אבו דהים, דמא אנתקאם לאטפאל ושהדאא מחרקה ע'זה" [עלאאא אבו דהים, דמו נוקם על מות הילדים והשהידים בשריפה בעזה], אתר גדודי עז אלדין אלקסאם, 6 במרץ 2014. <http://www.alqassam.ps/arabic/غزة/شهداء-محرقة-غزة>

38 בביתו של חוסאם דוויאת ניסו להקים סוכת אבלים עם דגלי חמאס שהוסרו על-ידי המשטרה. ראה צילום הסרת דגלי חמאס באתר אלמגור, "קבורת מחבלים והריסת בתיהם." http://al-magor.com/?page_id=21, נדלה ב-22 בדצמבר 2015. זאת לצד כלל הדברים שהוצגו קודם לכן כמו מסיבת העיתונאים של אבו עובידה מראים כי מדובר בזיקה ארגונית לחמאס.

39 השיח' חאמד בן עבד אללה אלעלי, "אינתיפאדת אלג'ראפאת" [הטרקטורים], *אתר טריק אלסלאם*, 11 במרץ, 2010.

<http://ar.islamway.net/article/5907/%D8%A7%D9%86%D8%AA%D9%81%D8%A7%D8%B6%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%B1%D8%A7%D9%81%D8%A7%D8%AA>

40 "29.9.09: אשתבאא - ג'נוד אטלקו לנאר עלאא סאאק פלסטני לם ישכל ח'טרא עליהם" [29.9.09: חשד - חיילים ירו לעבר נהג פלסטני שלא היווה סכנה עבורם], בצלם, מיום 29 בספטמבר 2009. בדיווח מובאת גם תגובת התובע הצבאי מ-12 בספטמבר 2010 לפיה מדובר בפיגוע דריסה ולכן הירי היה מוצדק. נדלה בתאריך 6 באפריל 2015.

http://www.btselem.org/arabic/firearms/20090929_soldiers_shoot_and_kill_driver_rabi_tawil_near_mevo_betar

41 לא ברור מה המניע הישר לפעולה אך לא נראה שהיה לפעולתו קשר למצב בהר הבית כחלק מחזית נוספת של חמאס בירושלים, למרות שקיים קשר משפחתי לפעילי חמאס בגדה. במקרה זה נראה כי הפעולה היתה מקומית.

42 מחמוד סעיד אבו אצבע (מחנה ג'לזון, נפת רמאללה), יאסר יאסין טרווה (סעיר, נפת חברון) ואיברהים צאלח (אלחאצ'ר, נפת בית לחם). מתוך ניתוח כלל הפיגועים באתרי הידיעות הפלסטניים.

43 Leena Malkki, "Political Elements in Post Columbine School Shootings in Europe and North Amrica," in, Jeffrey Kaplan, Heléne Löow and Leena Malkki, *Lone Wolf and Autonomous Cell Terrorism*, pp. 185-200.

מתוך 29 מקרים של מפגעים בודדים אשר ביצעו פעולות ירי בבתי ספר ומכללות בארה"ב ובאירופה (1999-2009), עלה כי גיל המפגעים הוא בין 13-62 אולם רובם המכריע צעירים והגיל הממוצע של המפגעים עומד על 21 שנים. לעומת זאת בארבעה מקרים שבהם היה מניע פוליטי למעשה אובחנו בעיות נפשיות ביורים קודם פעולת הירי שביצעו.

44 תקריר חאל אלקדס (4), *מן תשרין אלאול - וכאנון אול 2015* [דו"ח מצב ירושלים 4 מאוקטובר 2015-דצמבר 2015] (בירות: מרכז המידע והמחקר של מאוססת אלקדס אלדוליה (מוסד ירושלים הבין-לאומי), ינואר 2015), ע' 4. זהו מוסד בנשיאות השיח' יוסף אלקרצ'אוי הפועל מטעם האחים המוסלמים ומקושר ותומך בארגון חמאס. אלאנתפאצ'ה אנטלקאת... חמלה אעלאמיה לאסנאד אלמקואמה, *אלמרכז אלפלסטני לאלאעלאם*, 5 באוקטובר 2015.

<https://www.palinfo.com/news/2015/10/5/حملة إعلامية لإسناد المقاومة>

45 אחמד וחסן מנאסרה שני בני הדודים תושבי מחנה שעפאט ביצעו ב-13 באוקטובר 2015 פיגוע דקירה בשכונת פסגת זאב בירושלים. חסן מנאסרה נהרג ואילו אחמד נפצע ונלכד והועמד לדין בגין שני ניסיונות רצח. בעמוד הפייסבוק של אחמד מנאסרה נמצאו קישורים לכנס ופוסטים המעידים על השתתפותו בכנס באם אלפאחם.

46 *שבעה חודשים למתקפת הטרור העממי, תמונת מצב*, (מהדורה אינטרנטית: המרכז למורשת המודיעין, 13 באפריל 2016), עמ' 2-3.

47 *שבכה פלסטין ללחואר*, עמוד הפייסבוק ופורום חמאס, 3 בנובמבר 2015.
<https://www.facebook.com/paldf.pal/?fref=ts>

48 *שבכה פלסטין ללחואר*, עמוד הפייסבוק ופורום חמאס, 3 בדצמבר 2015.

49 *שבעה חודשים למתקפת הטרור*, עמ' 4-5.

50 *שבכה פלסטין ללחואר*, עמוד הפייסבוק ופורום חמאס, מיום 3 בדצמבר 2015.

51 *חצאד פלסטין*, 2015 / 1436 [נתונים סטטיסטיים לשנת 2015 למולד ו-1436 להג'רה], אתר ועמוד פייסבוק *שבכה פלסטין ללחואר*, 18 בינואר 2016. <https://www.paldf.net/forum/showthread.php?t=1183499>. *שבעה חודשים למתקפת הטרור*, עמ' 7-8.

- 52 שֶׁבֶכָה פֶּלֶסְטִין לַלְחֹאֵר, עֵמוּד הַפִּיִּסְבוּק וּפּוֹרוּם חֶמָאס, 3 בְּדִצְמֵבֶר 2015.
- 53 חֶצְאָד פֶּלֶסְטִין, 2015 (1436) [נִתּוּנִים סְטִיִּסְטִיִּים לְשַׁנַּת 2015 לְמוֹלֵד ו-1436 לְהַגְרָה], אֵתֵר וְעֵמוּד פִּיִּסְבוּק שֶׁבֶכָה פֶּלֶסְטִין לַלְחֹאֵר, 18 בִּינּוּאָר 2016.
<https://www.paldf.net/forum/showthread.php?t=1183499>
- 54 אֲלֵעִמְלִיָּאֵת אֲלִמְג'דוּגָה, כָּאֲבוּס מִתְג'דֵד יוֹאֲרֵק אֲלֵאֲחַתְלָאֵל, "[פִּיגּוּעֵי הַזּוּגוּת, סִיּוֹת חֲדָשׁ שֶׁנֶּפֶל עַל הַכִּיבוּשׁ], אֵתֵר אֲמָמָה, נִבְץ' אֲלִדְפָה אֲלֵע'רִבִּיה (מִזּוּהָה חֶמָאס), 15 בְּמֹרֵץ 2016.
<http://www.omamh.com/site/pages/details.aspx?itemid=59420>
- 55 תַּפ"ח 15-10-63571, בֵּית מִשְׁפֵּט הַמַּחֲזִי יְרוּשָׁלַיִם בְּפִנֵי הַשּׁוֹפְטִים, י' נּוֹעַם, ר' פִּרִידְמוֹן-פֶּלְדְמוֹן וְהַשּׁוֹפֵט מ' בְּרַעַם, 10 בְּמָאִי 2016. הָעֵמוּד הָרֵאשׁוֹן בְּהִכְרַעַת הַדִּין שֶׁל הַמִּפְגַּע אַחַד מִנְאֲסָרָה מֵתָאֵר אֵת עוֹבְדוֹת הַמַּעֲשָׂה כִּיִּצֵד דִּיבְרוּ הוּא וְבֵן דוּדוּ, חֶסֶן בֵּן ה-15 עַל הַמִּצַּב בְּעֵזָה וְאֶרְגוֹן חֶמָאס.
- 56 אֵילְנָה קוֹרִיאֵל, מִתֵּן צוּרִי, רֵן בּוֹקֵר, יוֹאֵב זִיתוֹן אֵלִי סִנְיֹר, פִּיגּוּעַ בְּבֵאֵר שֶׁבַע, לּוּחַם גּוֹלְנֵי נִרְצָח, אֲזֵרַח זֵר הוֹכַח בְּשׁוּגַג וְהוֹכַח לְמוֹת בִּלְיִץ, Ynet, 19 בְּאוּקְטוֹבֵר 2015.
<http://www.ynet.co.il/articles/0%2C7340%2CL-4712993%2C00.html>
- יֵקֶב אֲמִסְלֵם, "בְּחֶמָאס תִּכְנְנוּ אֵת הַפִּיגּוּעַ בְּבֵאֵר שֶׁבַע, מֵהֵנֵד אֲלֵעֶקְבִי", כָּל יִשְׂרָאֵל, 25 בְּאוּקְטוֹבֵר 2015.
<http://www.kolhazman.co.il/68314>
- Ramon Spaaij, *Understanding Lone-Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivation and Prevention* (Dordrecht: Springer, 213), p. 16.
- 58 אֲלֵעֵד הוֹכְמוֹן, הַזָּאֵב שֶׁרָצָה לְהִיּוֹת שִׁיָּךְ, מִמְצָאִים וְתוֹבֵנוֹת מִתַּחְקוֹר מִפְגַּעִים בּוֹדְדִים כְּלוּאִים (הַמֵּרְכֵז הַבִּינְתַּחוּמֵי הַרְצִלִּיה, בֵּית הַסֵּפֶר לְמִמְשָׁל, עֵבוּדַת גִּמְר לְתוּאֵר שָׁנִי, 2015).
- 59 שֵׁם, עֵמ' 18.
- 60 עֵדְנָה אֲדֵטוּן, "שׁוֹחֲרֵר בְּהַסְכֵּם עִם הַרְשׁוֹת וְחֲזֵר לִפְגַּע", יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם, 7 בְּסֶפְטֵמְבֶר 2015.
- 61 טֵרֵם מַעֲשָׂה הַדְּקִירָה שֶׁבִּיצַע הוֹרְשַׁע שֶׁבַע פְּעֵמִים, מִרְבִּית הַהֲרַשְׁעוֹת בְּגִין עֵבִירוֹת תְּקִיפָה וְהַתְּפִרְעִיוֹת.
- 62 "אֲלֵשִׁיד אֲלִמְג'יָהָד מַעֲתֵז חֲג'אֲזִי: אֲלֵת'אָר לִלְקֵדֵס וְאֲלִמְנִתְקֵם מִן מִדְנִסְיָה," [הַשְּׁהִיד לּוּחַם הַקּוּדֵשׁ, מַעֲתֵז חֲג'אֲזִי: מֵרֵד בִּירוּשָׁלַיִם וְנִקְמָה עַל הַחֲדָרַת הַטּוּמָאָה בָּה], אֵתֵר סְרָאִיָּא אֲלֵקֵדֵס, 1 בְּנוֹבֵמְבֶר 2014.
<http://saraya.ps/index.php?act=Show&id=37801>
- Yaakov Lappin and Tovah Lazaroff, "Woman Stabbed to Death in West Bank, Islamic Jihad Claims Responsibility," *The Jerusalem Post*, November 10, 2014.
<http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/At-least-one-seriously-hurt-in-stabbing-attack-in-West-Bank-terrorist-killed-381351>
<http://paltoday.ps/ar/post/220754/%D8%AA%D9%81%D8%A7%D8%B5%D9%8A%D9%84-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%B7%D8%B9%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%86%D8%AF%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B5%D9%87%D9%8A%D9%88%D9%86%D9%8A-%D8%A8%D9%80-%D8%AA%D9%84-%D8%A3%D8%A8%D9%8A%D8%A8>

64 אלעאלם אלחרבי, "אלג'יהאד תשיד בעמליה אלח'ליל אלבטוליה אלתי נפד'הא אחד מג'יהאדיהא", [ארגון הג'יהאד משבח את פעולת הגבורה של חברון שבוצעה על-ידי אחד מלוחמי הקודש שלו], *אתר סראיא אלקדס*, 11 בנובמבר 2014. <http://saraya.ps/post/37946/الجهاد-تشيد-بعملية-الخليل-البطولية-التي-نفذها-أحد-مجاهديها>.

65 ראה הכרזה על זרם הסלפייה - ג'יהאדיה כהתאחדות אסורה, 30 באוקטובר 2014, אתר הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, 19 בנובמבר 2014. <http://www.justice.gov.il/Units/HalbantHon/News/Pages/NewDesignations19.11.14.aspx>

66 "תמדיד אעתקאל ח'אלד קטינה אלמתהאם תנפיד עמליה אלדהס בלתלה אלפרנסיה", *אתר ערב* 48, 26 במאי 2015. <http://www.arab48.com>, אורטל גנון, "הדריסה בגבעה הצרפתית, פיגוע נקמה על חייו האומללים של המחבל", *אתר ירושלים נט*, 21 באפריל 2015. <http://www.jerusalemnet.co.il/article/48886> "ש" החשוד נהג לשלוח לחבריו הודעות בעלות אופי דתי המהללות את הנביא מחמד."

67 ניר חסון, "כתב אישום הוגש נגד מבצע פיגוע הדריסה לפני שבועיים; המניע: עיכובים והשפלות במחסום", *הארץ*, מ-27 באפריל 2014. <http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2622994> כתב האישום זמין באינטרנט באתר משרד המשפטים.

68 "מרכז: אלחכם עלא עויסאת אנתקאמי ורדעי", [מרכז: המשפט נגד עויסאת הוא מעשה נקמה והרתעה] אתר מרכז אלפלסטיני ללאעלאאם, 6 במאי 2015. <https://www.palinfo.com/site/PIC/newsdetails.aspx?itemid=176517>

69 אלג'יהאד תנעא שהידיהא מהנד חלבי מנפד עמליה אלקדס אלבטוליה, *אתר סראיא אלקדס*, 3 באוקטובר 2015. <http://saraya.ps/post/43649/الجهاد-تنعى-شهيدها-مهند-حلبى-منفذ-عملية-القدس-البطولية>

70 "אלשהיד מהנד חלבי, אחבאלאקצאואשתשהאד מן אג'לה", *אתר סראיא אלקדס*, 4 באוקטובר 2015. <http://saraya.ps/post/43664/الشهيد-مهند-حلبى-أحب-الأقصى-واستشهد-من-أجله>

71 "מאד'א קאל אלשהיד מהנד קבל יום מן אסתשהאדה", *אתר סראיא אלקדס*, 3 באוקטובר 2015. <http://saraya.ps/post/43650/ماذا-قال-الشهيد-مهند-قبل-يوم-من-استشهاده>

72 הכרזת שר הביטחון, משה (בוגי) יעלון, מיום כ"ד אלול, התשע"ה, 8 בספטמבר 2015. http://www.mod.gov.il/Defence-and-Security/Fighting_terrorism/Pages/default.aspx

73 עוזי ברוך, פיגוע דקירה בבית שמש, *ערוץ 7*, 22 באוקטובר 2015. <http://www.newsjs.com/url.php?p=http://www.inn.co.il/News/News.aspx/312184> עוזי ברוך, "אישום ניסה לרצוח יהודים בבית שמש", *ערוץ 7*, 17 בדצמבר 2015. <http://www.newsjs.com/url.php?p=http://www.inn.co.il/News/News.aspx/312184>

74 כרוז שפורסם על-ידי הועדה המרכזית של תנועת השחרור הלאומית הפלסטינית/פת"ח אלאתפאצ'ה מיום 7 באוקטובר 2015.

75 כרוז של כוחות אלעאספה, גדדי שהייד עבד אלקאדר אלחסיני, תנועת השחרור הלאומי הפלסטיני פת"ח, 8 באוקטובר 2015. ראה דף הפייסבוק של הארגון. <https://www.facebook.com/-605742369561740-المقاومة-والثحرير/?fref=ts>

- 76 מתוך עמוד השיד, לביב אנואר עאזם, באתר הרשמי של גדודי עז אלדין אלקסאם, נצפה ב-10 במאי 2016. <http://factjo.com/pages/newsdetails.aspx?id=91034>
- 77 עמוד הפייסבוק של אלמראבטון פי בית אלמקדס, מ-2 במרץ 2016. <https://www.facebook.com/almrabton/?fref=ts>
עמוד הפייסבוק של שבכה קריות אלאולי, מ-5 במרץ 2016. <https://www.facebook.com/qaryout.m/?fref=ts>
- 78 "צור אלשהיד עז אלדין רדאד מן טול כרם, מנפד עמליה אלטען פי מדינה אלקדס, "שבכה כנאן אלאלעלאמיה, 3 בדצמבר 2015. <http://kinanblan.blogspot.co.il/2015/12/SAMERALBANA.html>
- 79 אלון חכמון, אורית א' בראון, "פיגוע דקירה בפתח תקווה, חרדי נפצע בינוני, הוציא את הסכין מגופו והרג את המחבל", מעריב, 8 במארס 2016.
- 80 מתוך עמוד השיד, איאד נעם רדאד, באתר הרשמי של גדודי עז אלדין אלקסאם, נצפה ב-10 במאי 2016. <http://www.alqassam.ps/arabic/شهداء-القسام/٧٦٠/إياد-نعيم-ر داد>
- 81 עמוד הפייסבוק של שבכה פלסטין ללחואר, 4 בדצמבר 2015, ו-9 במארס 2015 בהתאמה. <https://www.facebook.com/paldf.pal/?fref=ts>
- 82 PFLP Salutes Resistance Operations and the Martyrs Bahaa Alayan and Alaa Abu Jamal," *PFLP site*, October 15, 2015. <http://pflp.ps/english/2015/10/15/pflp-salutes-resistance-operations-and-the-martyrs-bahaa-alayan-and-alaa-abu-jamal/>
- 83 ענבל תמיר, "הותר לפרסום חולית חמאס תכננה סדרת פיגועים בירושלים, "גלי צה"ל, 29 במאי 2016. <http://glz.co.il/1064-82881-HE/Galatz.aspx>
- 84 "שירות הביטחון הכללי חשף וסיכל תשתית חמא"ס רחבה שתכננה פיגועי תופת והתאבדות בישראל", 23.12.2015. <https://www.shabak.gov.il/publications/publications/pages/NewItem231215.aspx>
- 85 סיכום שנתי 2015, שירות הביטחון הכללי, 23.2.2016. <https://www.shabak.gov.il/publications/study/Pages/ReportY2015.aspx>
- 86 שאול קמחי ושמואל אבן, מי הם מתאבדי הטרור הפלסטיניים (תל אביב: מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, נובמבר 2004), עמ' 7-8.
- 87 שם, ע' 7. שבעה חודשים למתקפת הטרור, עמ' 6-7.
- 88 שאול קמחי ושמואל אבן, מי הם מתאבדי הטרור הפלסטיניים (תל אביב: מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, נובמבר 2004), עמ' 7-8.
- 89 Hillel Frisch (2006) "Motivation or Capabilities? Israeli Counterterrorism against Palestinian Suicide-bombings and Violence, *Journal of Strategic Studies*, 29,5: 850-1.
- 90 חזי שטרנליכט, "גם ב-2015: נמשכת ההאטה בצמיחה במשק", ישראל היום 31.12.2015. <http://www.israelhayom.co.il/article/343899>

- 91 ארבע שנות עימות אלים בין ישראל לפלסטינים - סיכום ביניים, המרכז למורשת המודיעין, http://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_286/H_286_1305340511.pdf
- 92 עבד אלנאצר עוני פואנה, "חסאד אל-עאם המנסרם - 2007" <http://www.palestinebehindbars.org/hassad2007.htm>
- 93 חסאד פלסטין 1486-2015, שבכת פלסטין לל-חוואר, www.paldf.net, PLO Negotiation Affairs Department. *45 Years of Israeli Occupation, What is Left of the Two-State Solution*. (Ramallah, 2012), p. 19.
- 94 "תקריר: אלסלטה אלפלסטיניה תמונע אל-תזאהור צ'ד אלאחתלאל, פלסטין, 6 אוקטובר 2015, <http://felesteen.ps/details/news/148609/الاحتلال-ضد-التظاهر-السلطانية-تمنع-التظاهر-ضد-الاحتلال>
- 95 Christopher Hewitt, "Law Enforcement Tactics," pp. 61-66. חיים תומר, "העידן הדיגיטלי עושה שמות במודיעין, "מבט מל"מ, גיליון 73, דצמבר 2015, עמ' 91.
- 96 "אלפייסבוק" מצידה ללאעתקאלאת אלישראליה אלעתספיה. *MediaAmin!*, 12 במרץ 2016 <http://www.amin.org/articles.php?t=report&id=295>
- 97 Alexander Semenov, Jari Veijalainen and Jorma Kyppo, "Analyzing the Presence of School-Shooting Related communities at Social Media Sites," *International Journal of Multimedia and Security*, 1, no. 3, (2010): 232-268.
- 98 Reuven Paz, "Jihadists and Nationalist Islamism, Al-Qaida and Hamas," in Assaf Moghadam and Brian Fishman, *Fault Lines in Global Jihad, Organizational, Strategic and Ideological Fissures* (Abingdon: Routledge, 2011), pp. 205, 218.
- 99 אתר אלמרכז אלפלסטיני לאלעלאם, <https://www.palinfo.com/categories/أخبار-فلسطين/>.
- 100 לדוגמה: שבכה אלקדס אלאח'בריה, <http://www.qudsn.ps>; בכה פלסטין ללחואר, <http://alresalah.ps/ar>; אלרסאלה, <http://paldfmedia.paldf.net>. ועוד.
- 101 כמו בפרק הקודם, הזיקה הארגונית לחמאס נקבעת על-פי קרובי משפחה המזוהים בבירור כאנשי חמאס כגון: איברהים עכארי, עבד אלרחמן שלודי ועוד. פרסומים חיוביים על החשוד בפורומים באינטרנט המזוהים כמשמשים אנשי חמאס, כמו מוסא אלעג'לוני, מחמד מעתוק או עבר מוכר כפעיל חמאס, עבד אלרחמן שלודי, איברהים עכארי. ארגוני טרור אחרים כגון הג'יהאד האסלאמי והחזית העממית נטלו אחריות על הפיגועים שביצעו.
- 102 הזיקה הארגונית עולה מפוסטים ופרסומים ברשתות החברתיות של חמאס. כמו גם מדגלי הארגון שהונפו ליד ביתו וצולמו בעמודי הפייסבוק של בני משפחתו.
- 103 שלודי נעצר ב-3 במרץ 2014 כשבעה חודשים בלבד לפני ביצוע הפיגוע ונחשד כפעיל חמאס. בתיק בית משפט המחוזי בירושלים מספר 47016-9-12 הורשע בגין תקיפת יהודים בבקבוקי תבערה במסגרת חוליה. חלק מחברי החוליה הודו והורשעו ב השתייכות לחמאס.
- 104 נועם דביר ועמרי אפרים, "רכב לכותל ונדרס הרוג שני בפיגוע בירושלים," *Ynet*, 7 בנובמבר 2014. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4589175,00.html>
- 105 "פיגוע דריסה נוסף במסגרת גל האלימות והטרור של הפלסטינים במזרח ירושלים אירע בירושלים," מרכז המידע למודיעין וטרור, 6 בנובמבר 2014. <http://www.terrorism-info.org.il/he/article/20726>

106 "נעצר תושב ירושלים שביצע פיגוע הדקירה בשער האריות", אתר שירות הביטחון הכללי, נדלה ב-22 באפריל 2015.

<http://www.shabak.gov.il/publications/publications/Pages/NewItem110114.aspx>

107 הנ"ל מופיע בפורום מזוהה חמאס ברשת. "דוח אסירים שבועי 10.1.15-16.1.15", שבכה פלסטין אלחואר [רשת ירושלים לשיח], נדלה 22 באפריל 2015. <https://www.paldf.net/2015/forum/showthread.php?t=1162851>, "אלכשף ען אעתקאל אלשאב מוסא עג'לוני בזעם טענה ג'נדיין באלקדס", [נחשף כי נעצר צעיר מוסא עג'לוני בטענה כי דקר שני חיילים בירושלים], וכאלה פלסטין אליום אלאח'בריה, 11 בינואר 2015.

ال كشف - عن - اعتقال - الشاب - موسى - عجلوني - بيز - عم - طعنه - /225993/post/ar/paltoday.ps http://
جنديين - بالقدس

108 נלקחה אחריות רשמית על-ידי סניף ג'לזון של החזית העממית לשחרור פלסטין,

https://www.youtube.com/watch?v=_Fo3qglx-8E

109 צביקה גרוניך, גופת המחבל מא-טור נקברה בלילה, אתר כיכר השבת, מ-21 במאי 2015. <http://www.kikar.co.il/171403.html>. הכתב מוסיף: "מה שמלמד כי ייתכן ונשלח על-ידי הארגון או בהשראתו."

110 "אלשרטה: ג'ון קאקיש אעתראף בטען אלפתיין לאנו יכרה אליהוד," [המשטרה: ג'ון קאקיש הודה כי דקר את שני הצעירים כי הוא שונא יהודים], אתר בכרא, 4 ביוני 2015. <http://www.bokra.net/Article-1300402>.

111 ירון דורון, "פיגוע דקירה בירושלים, לוחם מג"ב נפצע קל," *Nrg*, 26 באוגוסט 2015.

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/720/560.html>

112 כמו בפרק הקודם, הזיקה הארגונית לחמאס נקבעת על-פי קרובי משפחה המזוהים בביור כאנשי חמאס כגון: ואלל כראמה, איברהים עכארי, מחמד מעתוק ועוד. פרסומים חיוביים על החשוד בפורומים באינטרנט המזוהים כמשמשים אנשי חמאס, כמו מוסא אלעג'לוני, ומחמד מעתוק או עבר מוכר כפעיל חמאס, עבד אלרחמן שלודי, איברהים עכארי. ארגוני טרור אחרים כגון הג'יהאד האסלאמי והחזית העממית נטלו אחריות על הפיגועים שביצעו.

113 קאסם בכרי, "אלקדס: אלתהאם אסראא ג'עביס במחואלה קתל אסראליין", אתר ערב 12,48 בנובמבר 2015. <http://www.arab48.com/%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%D8%A3%D8%AE%D8%A8%D8%A7%D8%B1/2015/11/12/%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%AF%D8%B3-%D8%A7%D8%AA-%D9%87%D8%A7%D9%85-%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A1-%D8%AC%D8%B9%D8%A7%D8%A8%D9%8A%D8%B5-%D8%A8%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%88%D9%84%D8%A9-%D9%82%D8%AA%D9%84-%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A%D9%8A%D9%86>

114 ב-16 בנובמבר נהרג לית' אשרף מנאסרה, בן משפחתם לאחר שניסה למנוע בירי את הריסת בית המחבל מחמד אבו שהין (רוצח דני גונן ז"ל מ-19.6.15) במחנה קלנדיה. חדשות הטרור והסכסוך הישראלי-פלסטיני, 10-17 באוקטובר 2015, אתר המרכז למורשת המודיעין,

<http://www.terrorism-info.org.il/he/article/20911>

- 115 שאד'י חמד, "וידאו יכשף הויה מנפד עמליה רעננה לעאאלתה", אתר שבכה קדס אלאח'בריה, 17 באוקטובר 2015. נדלה ב-20.1.2016. <http://www.qudsn.ps/article/76415>
- 116 כרוז רשמי של תנועת הפת"ח.
- 117 המשפחה מזוהה בפעילות חזב אלתחרייר. ראיון עם אמו כפי שהועלה על-ידי נשות חזב אלתחרייר, *YouTube*, 11 בנובמבר 2015. https://www.youtube.com/watch?v=rBpi_yzxY7s
- 118 "מעאוייה ועלי עלקם... טפלאן לם תשפע להמא בראאתהמא אמאם בראת'ן אלסג'אן", אלחיה אלג'זידה, מ-19 בנובמבר 2015.
- 119 "חדשות הטרור והסכסוך הישראלי-פלסטיני, 10-17 באוקטובר 2015", אתר המרכז למורשת המודיעין, <http://www.terrorism-info.org.il/he/article/20911>.
- 120 ב-8.3.2016 ביצע בן משפחה נוסף, עבד אלרחמן מחמוד רדאד, פיגוע דקירה בפתח תקווה וחוסל. חמאס הודיע על מות בן הארגון בשני המקרים. במשפחתם יש מספר רב של פעילי עז אלדין אלקסאם שביצעו פיגועים כולל פיגועי התאבדות מטעם הזרוע הצבאית של חמאס, למשל איאד נעים רדאד, מבצע פיגוע ההתאבדות ברחוב רוטשילד בת"א ב-19.9.2002 או מעתצם רדאד מבצע שנעצר על פעילות חמאס בשנת 2006 בגין תכנון פיגוע טרור נוסף מטעם חמאס. ראה באתר ג'ודי עז אלדין אלקסאם, "באע אלדניא ואשתרא אלאח'רא", <http://www.alqassam.ps/arabic/شهداء-القسام/760/ايجاد-نعيم-ر داد> וכן, "מעתצם רדאד אלאם קיאד ועד'אבאת מרצ", מ-9.7.2013 נדלה ב-6.5.2016. <http://www.alqassam.ps/arabic/مقالات-القسام/4317/معتصم-ر داد-الأم-قييد-وعذابات-مرض>
- 121 דף הפייסבוק של קרוב המשפחה סאמר עסאף, <https://www.facebook.com/samer.assaf.7906?qsefr=1>. דף הפייסבוק הסגור שנפתח לזכרם. [/https://www.facebook.com/groups/213874212286034](https://www.facebook.com/groups/213874212286034)
- 122 עמר אבו סרחאן, פעיל חמאס הוזכר בפרק א' כמי שביצע פיגוע דקירה בו נהרגו שלושה אנשים בשנת 1990 בשכונת בקעה בירושלים.
- 123 מדובר בשיטת פעולה בה שניים המבצעים אירוע דקירה ומבצע שלישי מגיח מאחור ויורה בשוטרים. אירוע דומה התרחש בקריית ארבע ב-14 במרץ 2016. שני מחבלים ביצעו פיגוע דקירה ולאחר ריכוז כוחות בוצע פיגוע דריסה על-ידי מעורב שלישי. חמאס הודיע רשמית כי מדובר בחברי חוליה של עז אלדין אלקסאם שביצעו פיגוע זה. "אלקסאם: קאסם ג'אבר אחד אפרד ח'ליה עציון," וכאלה מען אלאח'באריה, 16 במרץ 2016. <https://www.maannews.net/Content.aspx?id=835136>
- 124 מדובר בבת דודתו של מחמד אבו טיר, סגנו של אסמעיל הניה ברשימת השינוי והרפורמה מטעם חמאס ונציג חמאס ירושלים במועצה המחוקקת הפלסטינית. לאחר מותה קונן השיח' כמאל ח'טיב בעמוד הפייסבוק האישי שלו על מותה של מראבטה שהקריבה את חייה למען אלאקצא.

Recent BESA Center Publications

Mideast Security and Policy Studies

- No. 110 The Ties between Israel and Azerbaijan, *Alexander Murinson*, October 2014
- No. 111 Israel's Air and Missile Defense During the 2014 Gaza War, *Uzi Rubin*, January 2015 (Hebrew), February 2015 (English)
- No. 112 Changing Japanese Defense Policies, *Eyal Ben-Ari*, February 2015
- No. 113 Obama, The Reluctant Realist, *Steven R. David*, June 2015
- No. 114 Israel's Role in the Struggle over the Iranian Nuclear Project, *Yossi Kuperwasser*, June 2015
- No. 115 Deterrence Campaigns: Lessons from IDF Operations in Gaza, *Moni Chorev*, October, 2015 (Hebrew), March 2016 (English)
- No. 116 Hamas: A Social Welfare Government or War Machine?, *Hillel Frisch*, November 2015
- No. 117 The Mediterranean as a Strategic Environment: Learning a New Geopolitical Language, *Eran Lerman*, February 2016
- No. 118 The ISIS Challenge in Syria: Implications for Israeli Security, *Hillel Frisch*, May 2016
- No. 119 Indian Responses to Israel's Gaza Operations, *S. Samuel C. Rajiv*, May 2016
- No. 120 The Return of the Russian Bear to the Middle East, *Shay Har-Zvi*, May 2016 (Hebrew)
- No. 121 Trends in US Congressional Support for Israel, *Amnon Cavari with Elan Nyer*, June 2016
- No. 122 Implications of US Disengagement from the Middle East, *Efraim Inbar*, June 2016
- No. 123 The Oslo Disaster, *Efraim Karsh*, September 2016
- No. 124 The Game of Camps: Ideological Fault Lines in the Wreckage of the Arab State System, *Eran Lerman*, September 2016
- No. 125 Medium-Intensity Threats: The Case for Beefed-Up IDF Ground Forces, *Eado Hecht and Eitan Shamir*, October 2016 - online only
- No. 126 The Libyan Tragedy and Its Meaning: The Wages of Indecision, *Eran Lerman*, December 2016
- No. 127 North Korea and the Middle East, *Alon Levkowitz*, January 2017
- No. 128 The IDF's Small Wars, *Efraim Inbar ed.*, February 2017 (Hebrew)
- No. 129 Withdrawal or Annexation? Israel's Inelegant Options in Judea and Samaria, *Yaakov Amidror*, February 2017 (Hebrew)
- No. 130 The Kurds in a Volatile Middle East, *Ofra Bengio*, February 2017
- No. 131 Qatar: The Limits of Nouveau Riche Diplomacy, *Gil Feiler and Hayim Zeev*, April 2017
- No. 132 Are Lone Wolves Really Acting Alone? The Wave of Terror 2015-2008, *Shaul Bartal and Hillel Frisch*, May 2017 (Hebrew) - online only

Policy Memorandum

- No. 7 The Gaza War, 2014 – Initial Assessment, *Efraim Inbar and Amir Rapaport*, December 2014 (Hebrew)
- No. 8 Perfect Storm in the Middle East, *Yaakov Amidror*, June 2015 (Hebrew), July 2015 (English)
- No. 9 Israel-Greece Relations, *Arye Mekel*, September 2015 (Hebrew)
- No. 10 Space Wars, *Aby Har-Even*, May 2016 (Hebrew)

Colloquia on Strategy and Diplomacy

- No. 29 Israeli-Palestinian Negotiations: Whereto? (Hebrew) August 2014
- No. 30 IDF Challenges (Hebrew) August 2016